

A KISZ-SZERVEZET A TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLÁN

KIRÁLY GYULA

I.

Az utóbbi években egyre sürgetőbben kerül előtérbe a felsőoktatási intézmények KISZ-munkája további mélyítésének, tartalmasabbá tételének szükségessége. A nevelőmunka hatékonyságát kívánja elősegíteni a bevezetés előtt álló új követelményrendszer is. Az a perspektíva, hogy a felsőoktatási intézmények KISZ-szervezeteiben is keressük meg a szakképzésnek megfelelő munkaprofilt: a KISZ-szervezet tevékenységének egészét ehhez kell alakítani.

Gyakorlatilag mindez azt jelenti: végtére is gyűjtsük hát csokorba azokat a jellegzetességeket, amelyek meghatározzák az adott intézmény KISZ-életét, és pedagógiai elemzéssel fejtsük ki a tennivalókat.

Ez a dolgozat nem vállalhatja a pedagógusképzés, de még csak az általános iskolai tanárképzés KISZ-szervezettel kapcsolatos minden kérdésének elemzését, sőt még kimutatását sem. Mindössze néhány főbb összefüggés csokorba kötését tűzte ki célul.

Arra sincs lehetőségünk, hogy a tanárképző főiskolákra vonatkozó sajátosságokat teljességükben, specialitásukban feldolgozzuk: a felvetett problémák sok tekintetben azonosak az egyetemekkel, tanítóképzőkkel.

Az intézmény és a KISZ nevelőmunkájának összefüggése az órán kívüli nevelésben

Az órán kívüli nevelés átfogó szervezete az ifjúsági szervezet. Alaposan megvizsgálva azt tapasztaljuk, hogy közvetve vagy közvetlenül minden nevelési alkalom beletartozik az ifjúsági szervezet profiljába.

- a) vagy úgy, hogy a KISZ önállóan szervezi az akciót (önálló ki-rándulás, egy regény önálló megvitatása stb.);
- b) vagy úgy, hogy a program végrehajtásához nevelői segítséget kér (ismeretesekek a kollégiumi szobaestek, ahová nevelőket hívnak meg a hallgatók beszélgetésre, vitavezetésre stb.);

- c) vagy pedig az ifjúsági szervezet nyújt segítséget egy-egy tantervi órán kívüli feladat végrehajtásához (szakági, pedagógiai gyakorlatok szervezése, lebonyolítása stb.).

Nevelőintézményeinkben a Kommunista Ifjúsági Szövetség, mint a párt ifjúsági szervezete hivatott arra, hogy a mozgalom adta formákat és lehetőségeket felhasználva gazdája legyen a fiatalok órán kívüli nevelésének. Életüket töltsse meg tartalommal, gondoskodjék olyan hasznos programról, amely egyaránt biztosítja a tanulást, pihenést és a szórakozást.

Két fontos dologra kell ezek kapcsán utalnunk:

1. Annak ellenére, hogy a mozgalom élete (az iskolák vonatkozásában) időbelileg zömmel az órán kívüli időre tevődik, nem jelenti azt, hogy független is az oktatástól, az intézmény általános kiképző munkájától. Tevékenysége azzal szorosan összefügg: akcióinak irányultsága, tartalma az intézmény által is kitűzött képzési célok elérését kívánja segíteni.

Nem szabad a KISZ-t valamilyen „szabaidő-mozgalomnak” tekinteni. Egyrészt a „szabad idő” fogalma sem egyenlő az „órán kívüli” idő fogalmával — amire történetesen zömmel tevődik a KISZ-élet. Másrészt a KISZ munkáját nem egyszerűen a fiatalok „üres óráinak” kitöltése vagy lefoglalása jelenti. (Más összefüggésben a *szabad idő tartalmas megszervezéséről* van ugyan szó, de ennek elemzése jelenleg nem tartozik témánkhoz, és főleg ez, mint a KISZ egyik legfontosabb részfeladata, nem tévesztendő össze a KISZ *lényegét* illető esetleges nézettel, amelynek megelőzéséről éppen szó van.)

A KISZ *jellegét* illetően: *politikai, harci szervezet, a szocializmus építésének fontos bázisa. Komoly társadalmi erőt képvisel: tevékenyen bekapcsolódik a népgazdaság fejlesztésének munkájába, mozgósít jelentős társadalmi feladatok megoldására. A párt politikájának népszerűsítője s eszméinek terjesztője az ifjúság között.*

Ugyanakkor: nevelőszervezet; a jövőben végzendő társadalmi gyakorlatra is előkészíti tagjait, őket sokoldalú ifjúkommunistákká neveli, segít az emberek tudatának átformálásában. (Vö. BERECS—NÁDOR i. m. 9. o.)

Ezek a feladatok pedig feltételezik a KISZ-szervezet minden irányú érdekelttségét, a fiatalok életével kapcsolatos minden összefüggés meglétét. Üzemekben nemcsak a taggyűlésen foglalkoznak a szocializmus építésének problémáival, hanem a munkapadnál is hatnia kell a KISZ-becsületnek, a taggyűlés határozatának.

A nevelőintézményben az okoz néha optikai csalódást, hogy a hallgatók idejének általános mércéje az oktatási óra. Hajlamosak vagyunk arra, hogy az órán kívüli időt egyszerűen szabad időnek nevezzük. Innen már csak egy logikai lépés eljutni odáig, hogy a KISZ egészét mint a hallgatók szabad idejének megtöltőjét tekintsük.

Az említettek a főiskolai KISZ-szervezetre is vonatkoznak. Így az

intézményben sem találunk „idegen területet”, amellyel a mozgalomnak valamilyen összefüggése ne lenne. Az oktató-nevelő munka — történjék az órán, vagy az ötven percen kívül — a KISZ-szervezetnek is központi kérdése. Más dolog az, hogy módszerét, valamint időbeli elrendezését illetően nem keverhetjük össze az oktatási órákat és a mozgalmi rendezvényeket. A KISZ-életet azonban nemcsak az akciók, a gyűlések, a mozgásos tevékenység jelentik. *Értékes KISZ-élet ott van, ahol a szervezet tevékenysége nyomán keletkezett gondolatok, érzelmek élnek a fiatalokban, s ezek áthatják egyéni és kollektív cselekedeteiket.* A gondolatok, érzelmek pedig — különösen, ha már a hallgatók magatartása szokássá alakult — jelen vannak az *oktató* munkában is, és befolyásolják annak eredményességét.

A KISZ tevékenysége nem választható le az intézmény munkájáról. A kettő *egy* nevelési rendszert alkot, csak mindkettő együttes, egybehangolt nevelőmunkája eredményezheti a kommunista nevelést. Az összefüggésekről, az összehangolás kérdéseiről a továbbiakban még lesz szó.

Ha most már nem a KISZ-munka lényegét, hanem a főiskolán folyó *nevelőmunka megoszlását* tekintjük, ilyen értelemben a KISZ tevékenysége *tömegét* és *profilját* illetően tényleg az órán kívül történik. Az intézménynek is megvannak az órán kívüli nevelési alkalmak, de a KISZ-nek sokkal több van. Pontosabban: a mozgalom keretei (követlensége, stílusa, módszerei következtében) az órán kívüli nevelési alkalmaknak, lehetőségeknek és formáknak bővebb skálájú variációját tudják befogadni, mint az intézményé. Az intézmény keretei közötti (értjük így: az intézmény állami szervei által szervezett) alkalmak kimerülnek a szakmai gyakorlatokban, kirándulásokban, konzultációkban, a nevelők-hallgatók egyéni és kollektív beszélgetéseiben, állami ünnepélyekben, az ügyintézés stílusában, az oktatás-nevelés objektív feltételeinek biztosításában, intézményi fegyelmi ügyek lebonyolításában.

A KISZ tevékenységi körébe — mint önállóan szervezendő konkrét akció — sokkal több órán kívüli nevelési forma tartozik. Ide sorolhatjuk a szakköröket, különböző vitaforumokat, az órán kívüli ideológiai oktatás különböző válfajait; a társadalmi munkaakciók sorozatát, a kampányszerű és állandóbb mozgalmakat (olvasó stb.); iskolán belüli és kívüli kulturális és sporttevékenységet; a kollégiumi nevelést, amennyiben az önkormányzat tevékenységére alapozunk; a különböző kisebb-nagyobb rendezvényeket a csoportkirándulástól a szakesteken és bálokon át az intézményi majálisig stb. — mindezeknek és variációiknak felsorolhatatlan sokaságát lebonyolítani a KISZ-szervezet feladata.

Feltétlenül figyelembe kell azonban vennünk az alábbiakat:

a) Ez a felsorolás nem valami értékbeli rendűséget, rangsorolást akar kimutatni. Mindössze az áttekintés kedvéért kell látnunk, hogy mi minden tartozik a KISZ-szervezet tennivalói közé, mint konkrét tevékenység, milyen energia az, amellyel többletet ad az intézmény nevelőmunkájához.

b) Nem lehet, és nem is szabad mereven választóvonalat húznunk

intézményi- és KISZ-akciók, mint órán kívüli nevelési alkalmak között. Közvetve vagy közvetlenül mindkét szerv jelen van, érdekelt az akcióban. Szakmai (üzemi) gyakorlatokon, kirándulásokon, államilag szervezett ünnepélyeken szükséges a KISZ közreműködése is — akár hangulati előkészítés, akár konkrét szervezés formájában. És viszont: szaköröknél, KISZ-oktatásnál, de bármely KISZ-akciónál elengedhetetlen az intézmény segítsége — legyen az elvi, elméleti vagy konkrét szervező jellegű.

c) A KISZ a nevelési lehetőségek közül nem tud mindent megvalósítani még az intézmény közreműködésével sem. Egyrészt azért, mert tantervszerűen nem lehet előírni minden rendezvény, akció megtartását. Másrészt azért, mert a szervezet rugalmasságából fakadóan, a szükségesség és a lehetőségek figyelembevétele szempontjából alkalmazkodnia kell a körülményekhez. Nem lehet például megtervezni, hogy az illető évben pontosan 12 alkalommal megy az alapszervezet társadalmi munkára. Ha a szükség úgy kívánja, el fog menni 15-ször is, s ha nincs lehetőség rá, akkor esetleg csak nyolcszor.

A KISZ nevelő akcióinak mennyisége és pedagógiai mélysége függ — az intézmény általános szellemétől, légkörétől. Mit tartanak célszerűnek a nevelők és a hallgatók? Mi jelent az adott intézményben érdekességet? Milyen az igény egy-egy akció iránt? Milyen mértékű a kezdeményező készség és annak tanári ambicionálása? Milyen a KISZ kollektíva alkotó fantáziája? stb.

Befolyásolják a KISZ akcióit az intézmény objektív körülményei is. Nyilvánvaló, hogy színvonalbeli különbség áll elő olyan tudományos diákkörök között, amelyek rendelkeznek korszerű kutatóeszközökkel, és amelyek ezek hiányában dolgoznak. Az oktatótermi ellátottság több órán kívüli akció szervezésére ad lehetőséget, mint a helyszűke stb.

2. Bár a KISZ tevékenysége mennyiségileg zömében felöleli az órán kívüli nevelést, valamint a KISZ az intézményen belül szervezetiileg önálló, ez nem mentesíti az órán kívüli nevelés végzésétől sem az intézményt, mint állami szervet, sem a nevelőket. Az előbbieket során láttuk az összefüggéseket. Az, hogy a KISZ sajátosságait pedagógiai szempontból figyelembe kell vennünk pedagógusi munkánkban, s arra támaszkodnunk kell, azt is jelenti, hogy minden főiskolai oktatónak hivatásbeli kötelessége megkeresni a KISZ nevelőmunkájába való bekapcsolódás módját.

E kérdés összefüggéseire a továbbiak során többször visszatérünk.

A főiskolai KISZ-élet főbb sajátosságai

Sajátosságokon nem elsősorban más felsőoktatási intézményektől való megkülönböztető jegyeket értünk. Olyan tények összegyűjtése ez, amelyeknek figyelembevétele a főiskolai KISZ-szervezet munkájának megszervezéséhez fontosak. Ezek a sajátosságok: a) meghatározzák a

hallgatóinkkal szemben a KISZ által támasztandó követelményeket; b) befolyásolják a KISZ-szervezet programját; c) meghatározzák a szervezet munkastílusát.

1. Ha üzemekhez, területekhez hasonlítjuk taglétszámunk arányát, lényeges különbséget találunk a százalékarányban. A főiskolákon, egyetemeken sokkal *nagyobb a KISZ-tagok létszáma, mint a területi szervezetekben*. Általában 90–100 százalék között mozog.

Érthető jelenség ez. Hallgatóink átértékelték a középiskolai KISZ-életet, volt alkalmuk megismerkedni az ifjúsági mozgalom szépségeivel. KISZ-tagokként érkeztek ide. A jelenlegi felvételi rendszer is — különösen a pedagógusképző intézményekben — lényegesnek tartja, hogy a jelentkező hallgató mozgalmi tapasztalattal érkezzen a főiskolára, bizonyos fokú ideológiai fejlettséggel, a párt célkitűzéseivel való azonosulás legyen nála tapasztalható. Természetes jelenség tehát az, hogy a pedagógusképző intézményekben majdnem valamennyi hallgató KISZ-tag.

A taglétszám megnövekedése jelentősen megnöveli a KISZ-vezetőség gondját. Szervezetileg nem egy kis létszámú csoport, hanem az egész hallgatóság életét kell átfogni, irányítani. A tennivalók száma számszerűleg is növekszik. Hiszen ha csak a tagnyilvántartást, a tagdíjkezelést nézzük is, nem mindegy 100–150, vagy 6–700, sőt itt-ott több ezer KISZ-tag ügyeire gondot viselni. De a nevelés tartalmában, a szervezet programjának megtervezésében is megnövekedett a felelősség: tömegek számára kell olyan programot biztosítani, hogy az tényleg vonzza is a fiatalokat. Ide jöjjenek szívesen és ne bizonytalan értékű helyekre; a program szórakoztasson és neveljen.

2. A KISZ tömegszervezeti jellegéből az is következik, hogy *ma nemcsak a „legkiválóbbak”,* tehát a mozgalomban megedzett, a kommunista eszmékért és társadalomért meggyőződésből küzdő, áldozatot vállaló fiatalok *tagjai a KISZ-nek.* „... ma a KISZ-tagság sokszínű palettáján kíváncsiskodók, szimpatizánsok, egy igaz istent hívók és ifjúkommunisták egyaránt találhatók”. (LAKI PÁL, i. m. 45. o.)

A tanárképző főiskolák vonatkozásában e megállapításnál ellentmondás mutatkozik. Fel kellene tételeznünk, hogy ide csak alaposan „válogatott”, a KISZ védnöksége által kísért legjobb KISZ-tagok kerüljenek, akik már bizonyos ifjúkommunista érzelmi és értelmi alappal felvértezettek. Lehetséges-e tehát, hogy a nevelőképző intézményekben is megtalálhatók a fenti KISZ-tag típusok? Természetesen, lehetséges. A középiskolában, de még a főiskolán sem fejeződik be a hallgatók jellemformálása, világnézetük alakulása. A felvételi vizsgák sem biztosíthatják, hogy minden hallgatóról pontos, megbízható képet kapjon az intézmény. Az is tény, hogy a középiskolák nevelési szintje sem egyenlő: nem biztos, hogy az egyformán jó kádervéleménnyel elengedett felvételizők azonos értékű munkát végeztek, azonos fejlettségi szinten vannak. És végül: a főiskolán is hat a társadalmi élet, s ezekre ugyanúgy reagálnak hallgatóink, mint másutt. Ki-ki világnézete szerint. A min-

dennapi életben tehát itt is ugyanúgy kell folytatni az agitációs meggyőző munkát, mint máshol. Itt sem élcsapat, kész ifjúkommunisták szervezete van, hanem tömegszervezet — a szó teljes értelmében.

3. Ez a bizonyos fokú hígultság egészen más életstílust igényel a KISZ-szervezettől, mint régebben a kis létszámú „élcsapatban”. „... ez jelentkezik a közösség hangvételében, problémáiban és azokban az eszközökben, amelyeket velük kapcsolatban alkalmazunk. Korábban a követelés, ma pedig a megértetés a legfőbb módszerünk. Eddig a kis közösség tagjai szinte fél szóból is értették egymást, ma pedig meg kell nyerni, meg kell győzni az embereket, mindennekelőtt munkatársainkat (a KISZ-vezetőket. — K. Gy.). Ennek következtében a munka lassúbb, nehezkesebb lett” (uo.).

A KISZ zászlóbontása idején (1957) és az azt közvetlenül követő időszakban a kis létszámú szervezet kevés számú vezetővel is megelégedett. Az ügyek intézése is egyszerűbb, s így közvetlenebb is lehetett. Könnyebb volt a szervezetet mozgásban tartani, számára programot biztosítani. A megnövekedett tömeg számára a megfelelő program biztosítása nehezebb, bonyolultabb és differenciáltabb tervezést igényel.

4. *A nevelőképző intézmények egész nevelési-oktatási rendszerének, egész légkörének, szokásainak stb. mintaként kell állniuk a hallgatók előtt.* Nemcsak azért, mert a nevelés elméletével megismerkedve hamarosan felismerik az esetlegesen előforduló pedagógiátlan jelenségeket, hanem azért, mert az intézményben töltött évek jelentik a végleges pályaválasztást. Ez az utolsó szakasz a szakemberré válás útján. Jellegénél fogva ez az időszak az új jártasságok kialakítása mellett a művelt szakemberek végleges megformálását: egyrészt szakmai műveltségük mélyítését, másrészt annak betetőzését jelenti. Itt alakul, és az élményhatásoknak megfelelően mélyül hivatástudatuk, ölt körülbelüli végleges formát világnézetük. Itt záródik „előéletük”, s innen az út egyenesen a társadalmi munkamegosztás által biztosított — nem is csekély felelősségű — „munkapadhoz” vezet. Az itt szerzett tapasztalatok a frissen szerzett nevelési elméletben feloldódva végső és mély élményekként maradnak a pályát kezdő nevelőkben: az itteni légkört, életstílust, szokásokat teszik magukévá, ezt honosítják meg iskolájukban.

A példa-jelleg ugyanúgy vonatkozik az intézményi KISZ-szervezetre is, sőt fokozottabb mértékben! A mozgalom élete kevesebb kötöttséget jelent, több teret az egyéni véleményeknek, elgondolásoknak; hamarabb változnak a szokások, felfogások; a vezetői apparátus sem képzett nevelőkből áll: több a hibalehetőség is. Éppen ezért — bár minden KISZ-szervezet életének precíz megszervezésére kell törekedni — a nevelőképző intézményekben erre a precizításra különös gonddal kell ügyelni. A tanárképző főiskolák KISZ-munkájának jellegzetességét leginkább az általános példa-jelleg, a mintaszerűség jelenti. (Ez követelmény, cél. A jelenlegi helyzet értékelésére nincs lehetőségünk.) A mintaszerűség fogalmánál nem szabad csak a szervezési tennivalókra gon-

dolni (vezető szervek, adminisztráció, rendezvények pontossága stb.). A kifejezés magába foglalja a KISZ egészét: a programot, a vezetési stílust, a fiatalok közti légkört, hangnemet. Nem kis követelmény ez, hiszen utaltunk arra, hogy itt sem „rendkívüli” emberek a KISZ-tagok: formálódásuk éppúgy forrongásokkal, buktatókkal is jár —, mint hasonló korúaké általában. Mindez arra int, hogy a tanárképző főiskolán különös gondot, nagyobb energiát kell fordítani a KISZ-munkára, mint a nem pedagógusképző intézményekben.

Szó sincs arról, mintha például a műszaki egyetemeken nem lenne szükség a jó KISZ-életre, vagy ott „kevesebb gondot” kellene fordítani rá. A nem pedagógusképző intézményekben a KISZ becsülettel ellátja feladatát, ha segíti a kommunista szakember felkészülését és marxista világnézetének kialakítását. Tanárképző intézményben ugyanezen feladathoz a mozgalom elméletének, didaktikájának átadása is szükséges. Lehet kiváló mérnök, aki nem ismeri a mozgalom nevelési módszereit, de vajon így áll-e ez a pedagógusra is?

5. Jellegzetesség a KISZ-élet szempontjából az is, hogy *ez az iskola-típus általános iskolai tanárokat képez*. Ez a jellegzetesség úgy befolyásolja a KISZ tevékenységét, hogy például a társadalmi munkák központjába az úttörővezetést állítja, de mellette a KISZ-beni jártasságokra is súlyt helyez; a falura való elhelyezkedés (vonzódás és vonakodás) kérdése az egyetemektől eltérő módon kerül felszínre, miután ezzel számoltak a főiskolára kerülés alkalmával; vagy a tudományos diákkörök kutatómunkája az oktatási-nevelési módszerek kutatása felé orientálódik stb.

6. Befolyásoló tényezőként vehetjük az *életkori sajátosságokat* is. Az állami törvények szerint hallgatóink felnőtt emberek, de személyiségük fejlődése még nem érte el mindenben a felnőtt fokot. Az iskolai élet következtében a magatartás és életforma is eltér a hasonló korú, de termelő munkában levő fiatalokétól. A KISZ-élet légkörét, tevékenységi formáit befolyásolják életkori sajátosságaik. Milyen legyen a KISZ életében a komolyság, a fiatalos játékosság; hogyan lehet figyelembe venni az érdeklődések differenciáltságát? Megtalálni a megfelelő motívációkat, hogy valamennyi hallgató otthonra is leljen a közösségben stb.

7. Az elmondottakból következik, hogy *a nevelői pályára való készülés a tanárképző intézményekben merészebb káderpolitikára ad lehetőséget*. Az egyik alapszervezetben a véletlen folytán az eddig legjobban elismert vezetők mindegyike alapszervezeten kívüli megbízatást kapott. Az alapszervezeti titkár is más funkcióba került. Mindenki meglepetésére a taggyűlés titkos szavazással T. T. hallgatónót választotta titkárnak. Átlagos képességűnek, kevés mozgalmi múlttal rendelkezőnek, de aktívnak ismerték. Első pillanatra túl merésznek tűnt az alapszervezet döntése, de a további munka ennek helyességét igazolta.

A kislány szorgalmasan és nagy hozzáértéssel vezeti alapszervezetét, azóta becsületes munkájával kivívta az alapszervezet elismerését.

Arra a kérdésre: miért ez előlegezett bizalom, hiszen eddig nem mutatott különleges vezetői érdemeket? — ellenkérdés volt a válasz az alapszervezettől: és mit tesz akkor, ha majd falun pont tőle kér segítséget a KISZ-szervezet? Itt vagyunk, segítünk, tanulja meg. — Igazuk volt.

A mozgalmi jártasság megszerzéséről alkotott ilyen nézet még nem általános, — ne áltassuk magunkat. Jelenleg perspektíva, amelynek eléréséhez egyre erőteljesebben épül az út. Ezt segíti tanszéki vonatkozásban „Az ifjúsági mozgalom nevelőmunkája” tantárgy is. További tudatosítással, a KISZ-élet tartalmas megszervezésével elérhető az, hogy hallgatóink a KISZ-vezetői munkát igyekezzenek elsajátítani. *A közösségi relációk szerinti alkalmassághoz a vezetői jártasság megszerzésének igénye és szükségessége is párosul a KISZ-vezetők kiválasztási szempontjaként.* Mintegy ki nem mondott jelszó: mindenki kommunista pedagógus akar lenni, emberek jellemformálását akarja végezni, következésképpen mindenki igyekezzék hivatásán belül mindenhez érteni. (Olyan vetülete is van e gondolatnak — a Szegedi Tanárképző Főiskolán tapasztaltak szerint —, hogy a KISZ-ből kizárt hallgató nem felel meg pedagógusnak sem. Figyelemreméltó felfogás!)

Ez az az erő, amely egy fokkal merészebbé teheti a nevelőképző intézmények KISZ-szervezeteinek káderpolitikáját.

II.

A főiskolai KISZ-szervezet nevelőmunkájának alapelvei

A kommunista általános iskolai tanárok képzésére a nevelésnek két szervezeti formája áll rendelkezésünkre: az intézmény az oktatási rendszerével, a KISZ pedig a mozgalmi eszközeivel. A közös célt, a kommunista nevelők képzését csak a két szerv összehangolt munkájával lehet elérni.

Az összehangoltság, a helyes kapcsolat az alábbi alapelveken nyugszik:

Segítse a KISZ az intézmény célkitűzéseinek megvalósítását, a hallgatók tanulmányi munkáját, a kommunista pedagógusok kinevelését, a hallgatók öntevékenységének, kezdeményező készségének kibontakoztatását.

Az intézmény munkájának segítségét sajátos ifjúsági mozgalmi eszközökkel, a KISZ célkitűzéseinek és módszereinek megfelelően kell megoldani, figyelembe véve e korosztály életkori sajátosságait.

Meg kell valósítani a felsőoktatási intézményekben is, hogy a KISZ-szervezet a nevelői kar legfontosabb segítőtársa legyen, a nevelők pedig a KISZ-szervezet első számú tanácsadói és támogatói. Ezért kíván a

KISZ minden munkájában támaszkodni az intézmény nevelőinek véleményére, segítőkészségére.

Ugyanakkor meg kell őrizni a KISZ-szervezet önállóságát. Biztosítani kell a mozgalmi élet törvényszerűségeinek érvényesülését, a mozgalmi munkastílust, amelynek betartása fokozza a fiatalok felelősségérzetét és bátorságát. (Vö. BERECH JÁNOS i. m.)

Az intézményi KISZ-szervezetek munkájának alapelvek szerinti feldolgozása, valamennyi összefüggés megkeresése, az ezekből fakadó tennivalók felsorakoztatása *további beható kutatásokat igényel.* Az általánosságban szinte kategóriákként hangzó alapelvek csak így konkretizálhatók, ha azok részkérdéseit, rész-összefüggéseit az adott intézménytípus sajátos jellegének megfelelően mutatjuk ki. Milyen kutatási lehetőségek képzelhetők el ezzel kapcsolatban?

Izgalmas tanulmányban lehetne feldolgozni az intézmények *célszerűségét* (típusonként), annak összefüggését a társadalmi célokkal, az intézményen belüli részletcélokkal: mindezek hogyan és mennyiben függenek össze az intézményi KISZ-szervezet tevékenységével. Felsorakoztatni az ezzel kapcsolatos feladatokat.

Érdekes lenne az *öntevékenység kérdését tisztázni*: Mit jelent az öntevékenység a hallgatók korában, milyen fokra emelhető, és meddig a határa; az adott intézmény típusának megfelelően milyen konkrét megnyilvánulásai lehetnek; mennyiben segítheti ennek kifejtését a KISZ — vagy éppen milyen tekintetben támaszkodhat rá?

Az *életkori sajátosságokat* hogyan lehet figyelembe venni az adott intézménytípusban; a művelt tudomány, hivatás elsajátításával, arra való felkészüléssel kapcsolatban különösen mely életkori sajátosságokkal kell számolnunk és hogyan: melyek a gátló, melyek a segítő tényezők? Mindebben a KISZ-szervezet mit tehet és hogyan?

Hogyan értelmezzük az intézményben a *mozgalmi élet törvényszerűségeit*, a mozgalmi stílust, a szervezeti önállóságot? Milyen megnyilvánulási formái vannak, s ezek figyelembevételének lehetőségei, alkalmazásának módjai az adott intézmény KISZ-munkájában?

Mindössze illusztrációként akar itt állni ez a néhány feldolgozásra érdemes téma.

Jelenlegi lehetőségeinknél fogva az alapelvekből fakadó KISZ tennivalók közül az alábbiakat öleli fel a tanulmány:

A) A főiskolai KISZ-szervezet tevékenységének a tanárképzés folyamatával való egybehangolási kérdései.

B) Az alapszervezetek öntevékeny közösségeinek, azok főbb problémáinak vázolása.

C) A sajátos intézményi szervezeti formák (tanszékek) és a KISZ együttműködésének kérdései.

Főbb tennivalók az alapelvek értelmében

A) A KISZ egész évi tevékenységét a főiskolai képzés központi céljához kell alakítani. Minden tevékenysége, megmozdulása *egyrészt*: ennek aspektusából, *másrészt*: ennek — a kommunista tanárok képzésének — érdekében történjék. Ahogyan a nevelő az iskolában nem szervezhet cél nélküli, vagy éppen öncélú megmozdulást, ugyanúgy indokoltnak és céltudatosnak kell lennie a KISZ minden akciójának.

Két fontos követelmény fakad ebből:

- a) A KISZ évi *programjának* olyan kidolgozása, hogy annak minden mozzanata *tükrözze* a nevelői céltudatosságot. Legyen benne megfogalmazva, mi, miért és hogyan célszerű. A KISZ-szervezet egész évi nevelési tervéről van szó, pontos műszaki rajzként kell tükröznie a KISZ nevelőmunkájának minden összefüggését. *Gyakorlatilag*: a program egész évet öleljen fel, s ne csak fél-évre készüljön. Jelenleg a gyakorlatban félévenként új munkaterveket készítenek a KISZ-szervezetek.

Az ilyen tervek

nem tudják az évi tevékenység minden összefüggését felfelelni.

Nagyon szétaprózzák a munkát, és ezért áttekinthetetlennek teszik az évi feladatokat.

Csak rövid (maximum féléves — azaz 3—3 hónapos!) perspektívákat tükrözhetnek, és mélységük sem lehet megfelelő, hiszen képtelenség félévenként minden összefüggésben elemezni a nevelési eredményeket és az ezekből fakadó feladatokat. Legfeljebb prakticista módon csak szervezési tennivalókat tartalmazhatnak.

A szemeszterek bizonyos fokú kerektsége és az iskolaévet két félévre osztó jellege ellenére is, a nevelőmunka megtervezését egész éves perspektívában célszerű végezni. Így van lehetőség a programalakításban: — az átfogó és mély értékelésre, az általános feladatok *kiszűrésére*; a perspektívák meghatározására, az intézmény és a KISZ akciói közötti pedagógiai összefüggések kimutatására: az évi tervszerű nevelőmunka áttekintésére. (A programalakítás, tervezés tartalmi és módszerbeli kérdéseinek további fejtegetése, eltérítene tulajdonképpeni témánktól. Külön tanulmányt érdemelne ennek kimunkálása.)

Ezt a programtervet a lehető legszélesebb körben ismerniük kell nevelőknek, hallgatóknak egyaránt. A KISZ és az intézmény céljainak összehangolása keveset ér, ha az csak a papír számára készült.

- b) Az év közbeni KISZ-akciók esetenkénti szervezésénél is fennáll az a követelmény, hogy az akciók pedagógiai célját, a lebonyolítás módszerének indokolását tudatosítsuk a hallgatókkal. Mindig lássák a pedagógiai célszerűséget a különböző megmozdu-

lásokban. Kettős haszonnal jár ez. Egyrészt az akció lebonyolítása könnyebb, ugyanakkor biztosítva van tágabb körben a nevelési összefüggések állandó látása, másrészt konkrét képzési célt érünk el vele: szokásként rögződik a leendő nevelőkben az akciók indokolásának és célszerűségének keresése. Egy társadalmi munkaakció megindításakor nem sok munkatöbbletet jelent, ha tájékoztatjuk a résztvevőket a munka céljairól — többek közt nevelési céljairól is —, de arról is, hogy mi indokolja az adott megoldási módot.

Szorosan következik az alapelvekből a KISZ VI. kongresszusa határozatának következő gondolata: „*állítsuk minden fiatal elé elsőrendű követelményként tudásának, képzettségének állandó emelését*”. (i. m. 31. o.) Megjegyzendő azonban: *nem szabad ezt a követelményt* — annak ellenére, hogy a szakmai oktatás anyaga, a tantárgyak elsajátítása és művelése jelenti a szakmai képzettséget, — *csak a tantárgyak oktatására szűkíteniünk*.

Ez a követelmény komplex, sokirányú feladatok egyszerre történő végzését írja elő:

1. A tananyag elsajátításának, a tanulásnak mozgalmi módszerű serkentését, segítését.
 2. A szaktudományokban való fokozott elmélyülés és a kutató tevékenység ambicionálását.
 3. Általános és a szakmával összefüggő ideológiai és politikai ismeretek megszerzésének szorgalmazását.
 4. A társadalmi aktivitáshoz szükséges ismeretek és tapasztalatok megszerztetését.
1. a) *A tanulmányi munka szorgalmazása minden típusú intézményben feladatot jelent a KISZ-szervezetnek. Ebben a szorgalmazásban azonban nemcsak a gyengébb tanulók segítéséről van szó. Sőt, elsősorban nem ez kell, hogy a fő figyelmet lekösse. Ez lényeges szemléletmód kialakítását jelenti. Amellett, hogy segítséget nyújt, energiát juttat a KISZ-szervezet az elmaradóknak (ezek között gyengébb képességűek, talán nehezebb körülmények hatása alatt állók és hanyagok vannak), fő figyelmét, energiájának zömét mégis a becsülettel dolgozó, törekvő hallgatók érdemlik. (Vö. BARTÓK MIKLÓS i. m.) A hanyag, bukdácsoló hallgatók tudásszintjének az éppen elfogadhatóra való emelése sem lebecsülendő törekvés, mégsem ez jelenti a korszerű tudást, a fokozottabb elmélyülésre serkentés fő célját. A KISZ állandóan serkentse a hallgatók többségét, az átlagos szintűeket; karolja fel, segítse a kimagasló tehetségeket; és tegyen erőfeszítéseket a lemaradók gyámolítására is — a körülbéli fontossági sorrend ez. Időszakonként, intézményenként, az adott körülményeknek megfelelően változhat ez a súlypon-*

tozás. Attól függ, hogy adott időszakban melyik hallgatói réteggel való foglalkozás a legcélszerűbb, leghasznosabb az intézmény nevelőmunkája szempontjából. (Pedagógiai aspektusból való feldolgozása – értékes témát jelentene.)

- b) Nevelőképző intézményben a KISZ-nek arra kell erőfeszítéseket tennie, hogy fokozottan tudatossá tegye a tanulás szükségességét. A képzetlenség minden hivatásban szégyen és káros. A nevelői pályán a képzettség és képzetlenség kérdése mégis éleztetebb és gyakoribb probléma, mint általában. Ezzel a témával, ti. a gyerekek képzésével foglalkozik a nevelő egy életen át, nap mint nap ez a munkája. *Olyan nevelői öntudat kialakítása szükséges tehát, amely érzékenyen reagál a képzettség kérdésére, szégyennek tartja majd „felkészületlen”, „képzetlen” vagy „gyengén képzett” nevelőként állni a tanítványok elé.* Ennek az öntudatnak felkeltése és kialakítása a KISZ közvéleményformáló tevékenységével érhető el.
- c) A főiskolán – pedagógusképző intézményekben – nem meríti ki a tanulás segítségét csupán a közvélemény irányítása, de még a különböző serkentő akciók sem (tanulmányi versenyek, versenyeken kívüli jutalmazások, dicséretes, büntetések; mozgalmak, mint a „Szakma kiváló tanulója”; intézményes formák, mint a tanulópair, tanulócsoporth-rendszer stb.). Itt a tanulás segítségének valamennyi *mozgalmi módszerét* meg kell ismertetni a hallgatókkal. Tapasztalatnyújtást jelent: hiszen nevelői pályájukon ugyanezeket, vagy hasonló újabbakat kell majd szervezniök.

2. *A szaktudományokban való fokozott elmélyülés és a kutató tevékenység ambicionálásának lehetőségei a főiskolai KISZ-szervezetben is megvannak.*

A szakmai és azzal összefüggő tudományos érdeklődést kell ehhez elsősorban felkelteni, s az abban való elmélyülés és a kutató tevékenység csak ennek következménye lehet. Bár ezek a folyamatok dialektikusan összefüggnek egymással, szét nem választhatók, a hallgatók a velük való foglalkozás szempontjából, mégis meg kell különböztetnünk két réteget:

- a) Az a réteg, amelyik képességeivel, szorgalmával ambicionálható a tudományban való elmélyedésre, de nem folytat szervezett, újabb eredményeket gyümölcsöző kutatómunkát. A törekvő hallgatók népes csoportja ez. Megkedveli szaktárgyát, és a tantervi standard-anyagon túl önszántából, vagy ambicionálással hozzáolvas, érdeklődik újabb és mélyebb ismeretek után, – de nem alkot.
E réteg számára alkalmasak a szakkörök, vitacsoportok, „ki mit tud?” rendezvények, előadások stb.
- b) Az előbbi rétegből nő ki a kutatásra alkalmas és ambiciózus csoport, melynek részére a felsőoktatásban a Tudományos Diák-

körök intézménye honosodott meg. Nem feladatunk jelenleg ennek elemzése. Mély pedagógiai tartalma van azonban a *tehetséges hallgatók felkarolásának*. Amellett, hogy komoly tudományos értékeket hozhatnak létre — gondoljunk az 1963-as és 64-es Diákköri Konferenciák színvonalára — saját tudományos fejlődésükön túl a hallgatók tömegeire gyakorolt hatásuk is nagy. Tudományos eredményeik, sikereik a példa erejével hatnak, és ezzel mintegy spontán, élő agitációt fejtenek ki a tudást elismerő hallgatói szemlélet formálásában.

3. Az általános és a szakmával összefüggő ideológiai és politikai ismeretek megszerzésének szorgalmazása érdekében többféle tevékenységi forma alakult ki, amelynek gyűjtőneveként a „KISZ-oktatás” elnevezést szokás használni. Annak ellenére, hogy az intézményben szervezett marxista oktatás folyik, szükség van a KISZ-oktatásra is. Ez alá-húzza a KISZ-nek, mint politikai mozgalomnak a politikai és világnézeti nevelőtevékenységét. Ugyanakkor mintegy rászoktatja a fiatalokat arra, hogy a világnézeti, ideológiai kérdések ismeretét ne csak készen, „felülről” (pl. tanártól) tudják fogadni és befogadni, hanem öntevékenyen, egymás közötti vitákkal is tisztázzanak ilyen jellegű kérdéseket.

Dr. RADNAI BÉLA kiemelt hangsúllyal említi a korosztály dialektikára való készségét. „Az egyetemi hallgatók értelmi fejlettségét talán semmi sem reprezentálja jobban, mint ez a sajátosságuk. A legáltalánosabban értelmezett világnézeti nevelésnek ez a klasszikus időszaka. Rajtunk múlik, hogy ezt mennyire hasznosítjuk. A dogmatizmustól egyetlen korosztály sem idegenkedik úgy, mint a jól fejlődő 20 évesek.

A kisgyermek a dogmatizmus ellen még nem tiltakozik — mert nem érti káros hatását —, a felnőttek közül pedig sokan nem egyszer félreértett, vagy túlzott alkalmazkodás miatt (opportünizmus) nem szegülnek ellen az ilyen bánásmódnak. A 20 éves már elég értelmes ahhoz, hogy az ilyen bánásmódot és káros hatását felismerje, de nem eléggé megalkuvó, hogy tudomásul vegye.

Ezt a nagy lehetőséget tovább fejleszteni a legszebb nevelői feladat mindenkinek, aki ezzel a korosztállyal foglalkozik. Egy-egy lényeges téma sokoldalú megvitatását ez a korosztály nemcsak szívesen vállalja, nemcsak adottságaihoz igazodó metodikai formának érzi, hanem a továbbfejlesztésnek is ez a legegyszerűbb módja.

A 20 évesek idegenkednek a vulgáris általánosítástól, a közmondások hibáit épp olyan jól látják, mint azt, hogy egy-egy jelenség több irányú következménnyel járhat. A dialektikában való fejlesztés nemcsak a világnézeti tárgyakkal kapcsolatban történhetik, hanem az oktatásnak, a mindennapi életnek minden területén.” (I. m. 605. o.)

a) A KISZ-oktatás célja tehát:

erősíteni a KISZ politikai, kommunista jellegét, segíteni az ideológiai tárgyak ismereteinek meggyőződéssé válását és a

szakmában való alkalmazását, a rendszeres politikai tevékenység szokássá alakítását.

Segítse a szakmai ismeretek világnézeti, politikai megszilárdítását, a szakmából eredő speciális ideológiai politikai igények felkeltésében és kielégítésében, a hivatástudat fokozásában.

A marxista tanszék és a KISZ oktató tevékenysége nem zárja ki egymást. E kérdésben a KISZ és a tanszék kapcsolatainál — a munka tartalmát illetően — a következőket kell szem előtt tartani:

A KISZ-nek az ideológiai oktatás bizonyos kérdéseiben kiegészítő feladata van. Nem tudja helyettesíteni a tanszéki oktatást. Segítő szerepét az jelenti, hogy az oktatás keretében azokkal a részkérdésekkel foglalkozik, amelyek a tantárgyakból idő, vagy konkrét összefüggés hiányában kimaradtak.

Míg a tudományos diákkörök szervezése teljes egészében a KISZ feladatai közé tartoznak, nem állami szervezésűek —, addig a marxista tudományos körök szervezése és vezetése tekintetében mellérendelt szerepe van a marxista tanszékek viszonylatában.

Önálló feladatot jelent a KISZ-nek a napi politikai, gazdasági, kulturális események gyors, de főiskolai igényű feldolgozása.

- b) Az eddigiek folyamán főleg a különböző vitakörök váltak életképesé. A főiskolai egyetemi ifjúság körében inkább azoknak az ideológiai képzési formáknak van perspektívája, amelyek kis létszámuknál fogva lehetőséget biztosítanak a vélemények kicserélésére, a vitákra. Ezért az ifjúsági akadémiának, mint csak tömegeknek ismeretet nyújtó oktatási formának nincs perspektívája. Itt ugyanis ismeretközlés történik, amelyeket a hallgatóság pusztán csak befogad, de annak helyszíni feldolgozására nincs lehetőség. Ezért van az, hogy amely intézményekben még működött az akadémia az utóbbi években, ott is rengeteg energiát követelt a hallgatók érdeklődésének ébrentartása.

Nincs szó a tömegek részére tartott ún. nagyelőadások lebecsüléséről, vagy eredménytelennek nyilvánításáról. Időnként és témától függően szükség van erre is. Csupán mint KISZ-en belüli oktatási forma — mint fő vagy egyedüli forma — nem tölti be hivatását a már említettek alapján.

Az 1965–66. tanévtől kezdve a következő KISZ oktatási formák honosodnak meg felsőoktatási intézményeinkben a KISZ Központi Bizottság javaslata alapján:

Általános vitakör képezi a KISZ-oktatás alapját. Főleg az I–II. évfolyam hallgatóinak alapszervezetén belüli kisebb csoportjait ölelik fel. Előre kidolgozott tematikával, meghí-

vott vagy saját előadóval, a hallgatók kívánságai alapján vitatják meg problémáikat.

Azért nevezhetjük „általános” vitakörnek, mert ezek tematikája a legkövetlenebb, legáltalánosabb. S ahogyan az évek folyamán a hallgatók szakmai műveltsége alakul, mélyül, speciális érdeklődése differenciálódik, ennek megfelelően a KISZ-oktatás formáinak is követniök kell ezt a differenciálódást. Így épülnek erre a magasabb évfolyamokban:

A speciális témájú vitakörök (ateista, világnézeti, etikai, esztétikai — film, irodalmi, alkotó, képzőművész stb körök).

A marxista tudományos diákkörök és speciálkollégiumok.

Szervezett politikai tájékoztatás (KISZ-vezetők állandó tájékoztatása, gyűlések, párt- és KISZ-események, évfordulók, ünnepek stb.).

Ennek a KISZ oktatási rendszernek még nincsenek általános tapasztalatai, hiszen még csak a jövő tanévben kerülnek bevezetésre. Következtetni azonban lehet hasznosságára előre is, hiszen az életkori sajátosságokat, az ifjúkor alapképzettségét figyelembe veszi, azok felhasználására, az egyéni és kollektív aktivitásra épít; formáinál fogva több lehetőséget nyújt az aktív tanulásra. A differenciáltság lehetővé teszi az érdeklődés szerinti bekapcsolódást, de a fokozatosságot, egyenletességet is. Megvalósítása mind szervezési, mind tartalmi szempontból nagyfokú koordinációt, pontos tervezést igényel minden tanévkezdéskor a KISZ-szervezettől.

4. *A társadalmi aktivitáshoz szükséges ismeretek és tapasztalatok megszerzése* voltaképpen a főiskolai KISZ és más mozgalmi munkában való jártasság megszerzését jelenti. Ennek a kérdésnek azonban egyéb összefüggésekben való tárgyalására még visszatérünk.

B) Tanárképző intézményben *a hallgatói közösségek életének* kialakítása, irányítása különös jelentőséggel bír. Azonkívül, hogy a közösség nevelőhatása következtében a hallgatók közvetlen jellemformálása folyik az intézményben, az iskolai közösségi élet is mintegy végső módszertani illusztrációként szolgál a nevelői tevékenységhez. A magukkal hozott tapasztalatok — hiszen általános iskolás koruk óta a közösségi élet ezernyi formájával találkoztak, vannak élményeik, és ezek — itt összegeződnek. A nevelés elméletének megismerésével együtt, annak alapján ezek a tapasztalatok is tudatosulnak. Ilyen értelemben az intézményi közösségi élet a neveléselmélet és gyakorlat kiegészítőjeként felfogható. Olyan illusztrációs lehetőséget nyújt, amely a közvetlen megfigyelésekre, pedagógiai következtetésekre ad alkalmat.

Bár nagy segítőerőt jelent a hallgatók képzésében a nevelés minden terén az, hogy pedagógusnak készülnek, és így az intézményi nevelési alkalmakat, összefüggéseket könnyebben megértik, nem szabad feltételeznünk, hogy most már magától megy minden, hogy a főiskolán

nem kell, vagy éppen kevesebb erőfeszítést kell tenni a nevelés érdekében. Például a közösségek kialakítását, tartalmas megszervezését nem lehet arra bízni, hogy a hallgatók úgy is tanulják ennek kérdéseit a nevelésművelésben, ráébrednek saját közösségi életük problémáinak megoldására, s automatikusan tökéletesítik is azt. Egyrészt azért nem, mert ez az intézménytípus szervezési formájánál fogva eltér az általános és középiskoláktól —, amelyekben eddig hallgatóink első benyomásait szerezte a közösségekről. A szakosítás, a tanszékrendszer eléggé szétdarabolja csoportjainkat. A csoportok eléggé tagozódó órarendje, a kötetlenebb időbeosztás stb. kevesebb objektív lehetőséget nyújt a közösségek kovácsolására. Ezek mellett legnagyobb gondot az okoz, hogy a jó közösségekről hallgatóinknak vannak benyomásaik: általános és középiskolákban már szereztek kedves élményeket. Ezek az élmények az évek egyre gyarapodó messzeségéből egyre kedvesebbek, szebbnek tűnnek, mint a jelen, amely más formában, idősebb, meggondoltabb korban adja számukra a közösséget. A hallgató most, az ifjúkorban sokkal inkább van egyéni erejére, képességeire, munkájára utalva, mint gyermekkorában; még nem tudja — különösen az első évben —, hogy miben támaszkodhat a közösségre. Az egyéni útkeresés, individualizálódás és sokféle egyéni állásfoglalás kialakításának szükségessége sokszor komoly feladatok elé állítja a közösség szervezőit, s az egyénnel való sokoldalú bánásmód együtt fejlődik ki a közösség arculatának fejlesztésével. A közösségek kialakítása tehát itt sem megy varázsmódra, automatikusan. Kialakításuk pedagógiai útját ugyanúgy meg kell járni, mint általános és középiskolákban.

B. PAPP JÁNOS (vö. i. m.) a tanítóképzőben a következő közösségeket különbözteti meg:

Intézeti közösség: az egész intézet kollektívája.

Másodlagos közösségek. Ezen belül különbözteti meg az oktatói kar kollektíváját; a hallgatók közösségét (KISZ-szervezetet); a gyakorló iskolai kollektívát és a gazdasági hivatal közösségét.

Primér közösségek a 20-as létszámú KISZ-csoportok, amelyek intézményükben megfelelnek az állami csoportbeosztásnak.

Ha betartjuk az illusztrált irányú sorrendiséget, a tanárképző főiskolán a hallgatói kollektívák szempontjából a másodlagos és primér közösségek közé be kell iktatnunk még egy fokozatot. A szervezeti forma, a szakosítás követeli meg ezt. Vagyis a fenti értelemben vett primér közösségek további megosztásáról van szó, de úgy, hogy nem a huszas csoportokat osztjuk tovább, hanem azok esnek bele a beiktatandó fokozatba. Ez a fokozat pedig a KISZ-alapszervezet, a szakcsoport. Létszáma általában 30-40 fő. Ezeken belül vizsgálhatók a 10-15-20 fős kisebb csoportok, amelyeket nevezhetünk voltaképpen primér közösségnek.

Ha az egri főiskola szervezetének megfelelően a fenti szisztéma szerint próbáljuk a közösségek fokozatait illusztrálni, a mellékelt sémát kaphatjuk. (L. 1. sz. rajz.)

Így tehát a közösségek intézeti szervezettséggel párosuló rendszere

tulajdonképpen négy fokozatra osztható. Természetesen, nem vettük itt figyelembe azokat a csoportokat, együttélési formákat, amelyek bizonyos szempontokból közösségeknek tekinthetők (szakkörök, kultúrcsoportok, diákkörök stb.). A közösségek rendszerének szemléletében azonban értelmezési zavart szokott előidézni a kollégiumi közösségek és az intézményi közösségek összefüggése. (Ismeretes, hogy nem minden intézményben lehet megvalósítani, hogy a szakcsoportok mindnyájan és azonos összetételben nyerjenek kollégiumi elhelyezést.) B. PAPP JÁNOS utal erre és elemzi is összefüggéseit:

„A közösségi nevelés érdekében kifejtett eddigi munkánk egyik hibája éppen az volt, hogy a primér közösséget a kollégiumi „szobaközösségben” láttuk. Ezzel tulajdonképpen helytelenül választottuk meg a primér közösséget, mert „szobaközösségeink” általában 5–6 főből állnak, de van olyan szoba is, amelyikben 3–4 hallgató van. Pedagógiai értelemben ez alacsony létszám. Makarenko primér közösségei, az osztagok is 10–12 főből álltak. A fent említett különböző csoportok, különösen a kollégiumi »szobaközösségek« a valóságban mégis fontos szerepet töltenek be nevelőmunkánkban, sőt az intézeti közösség kialakításában is.” (I. m. 27. o.)

„Érdekes, hogy a sokkal nagyobb önállósággal rendelkező »szobaközösségek« egyike-másika erősebb kollektívává forrt, mint a KISZ-csoport, bár ebben a tanévben az új rendszerű KISZ-patronálás következtében kevesebbet látogattuk őket. Ez azzal a pedagógiai indokkal magyarázható, hogy a heterogén összetételű »szobaközösségekben« erősebb a fejlődés tempója, mert a II. évesek példája gyorsan és meggyőzően hat, aminek az a következménye, hogy az I. évesek felelősségérzete jobban erősödik, érdeklődési körük gyorsabban bővül, tehát a közösségbe való beilleszkedés is gyorsabb. Hátránya az ilyen heterogén szobaközösségnek, hogy az alá- és fölérendeltség viszonya esetleg állandósul, szükségszerű tényezőnek tűnik fel. Ezzel szemben a homogén természetű KISZ-csoportok, primér közösségeink előnye, hogy azonos a tanulási munka, hasonló az érdeklődés, a problémák is hasonlóak, könnyebb az ellenőrzés és jobban jelentkezik az önállóság kifejlődésének szükségszerűsége. Hátránya viszont a primér közösségnek az, hogy nehezebben indul a fejlődés, több tanári munkát igényel, nagyobb a klikkesedés veszélye, érdeklődési körük nehezen alakul, a felső évfolyam segítése nem adódik természetesen.” (Uo. 28. o.)

Annak ellenére, hogy a kollégiumi és intézményi közösségek élete, nevelőmunkája teljes mértékben összefügg (mint az idézetből is kitűnik), nem szabad összekevernünk az intézményi és kollégiumi szervezeti formákat. Fontossági sorrendet semmiképpen nem állíthatunk fel sem elvileg, sem gyakorlatilag: a maga összefüggéseiben mindkét szervezésű közösségnek megvan a sajátos feladata. Viszont átgondolt nevelőmunka szükséges ahhoz, hogy a két szervezésű közösségek élete és fejlődése kiegyensúlyozott, egymást kiegészítő legyen. Ennek ilyen értelmű elemzése meghaladja a dolgozat tulajdonképpeni célját.

A hallgatók számára a KISZ-élet lényegében az alapszervezetek-

ben, azok kisebb kollektíváiban, a KISZ-csoportokban realizálódik. Ott élük életüket, azon belül lehetnek öntevékenyek, kezdeményezők, vagy éppen passzívak. Az alapszervezetben végzett munka lehet színes, változatos, vagy unalmas, ennek végzése közben keletkezhetnek siker- vagy sikertelen élmények, amelyek végül is az egyes hallgatók további kedvét, hozzáállását befolyásolják. Milyen téren várhatunk az alapszervezetektől aktivitást, kezdeményezést?

Elsősorban az alapszervezet évi programjának kialakításában. Az elmúlt évben több tanárképző főiskolán megindult az a folyamat, hogy az alapszervezeteket ráneveljék érdeklődésüknek, munkájuknak megfelelő saját programjuk kialakítására. Bármennyire banálisnak tűnik ez, a való kép mégis az volt éveken át, hogy az alapszervezetek tulajdonképpen csak végrehajtói voltak a felsőbb KISZ-vezetőség utasításainak. Programjuk szintelen, unalmas, s következőképpen a KISZ egész élete is szürkének, a KISZ-munka pedig tehernek hatott. Kevés olyan alapszervezettel találkoztunk, amelyik gazdag program szerint élt.

A taggyűléseken sok volt a hiányzó, hiszen unalmas beszámolókon, kötelezően előírt témák meghallgatásán kívül más nem nagyon vonzotta a hallgatókat. Az alapszervezetek évi munkaterve pedig a taggyűléseken kívül — ha azt meg is tartották — nem tartalmazott egyebet.

Külön elgondolkodtató az is, hogy az általános és középiskolák mozgalmi évei után aránylag kevés ötlettel rendelkeznek KISZ-tagjaink a programok tervezését illetően. A kívánatos pedig az lenne, hogy az intézményi KISZ-vezetőség általános *direktívái alapján az alapszervezet maga dolgozza ki saját programját.**

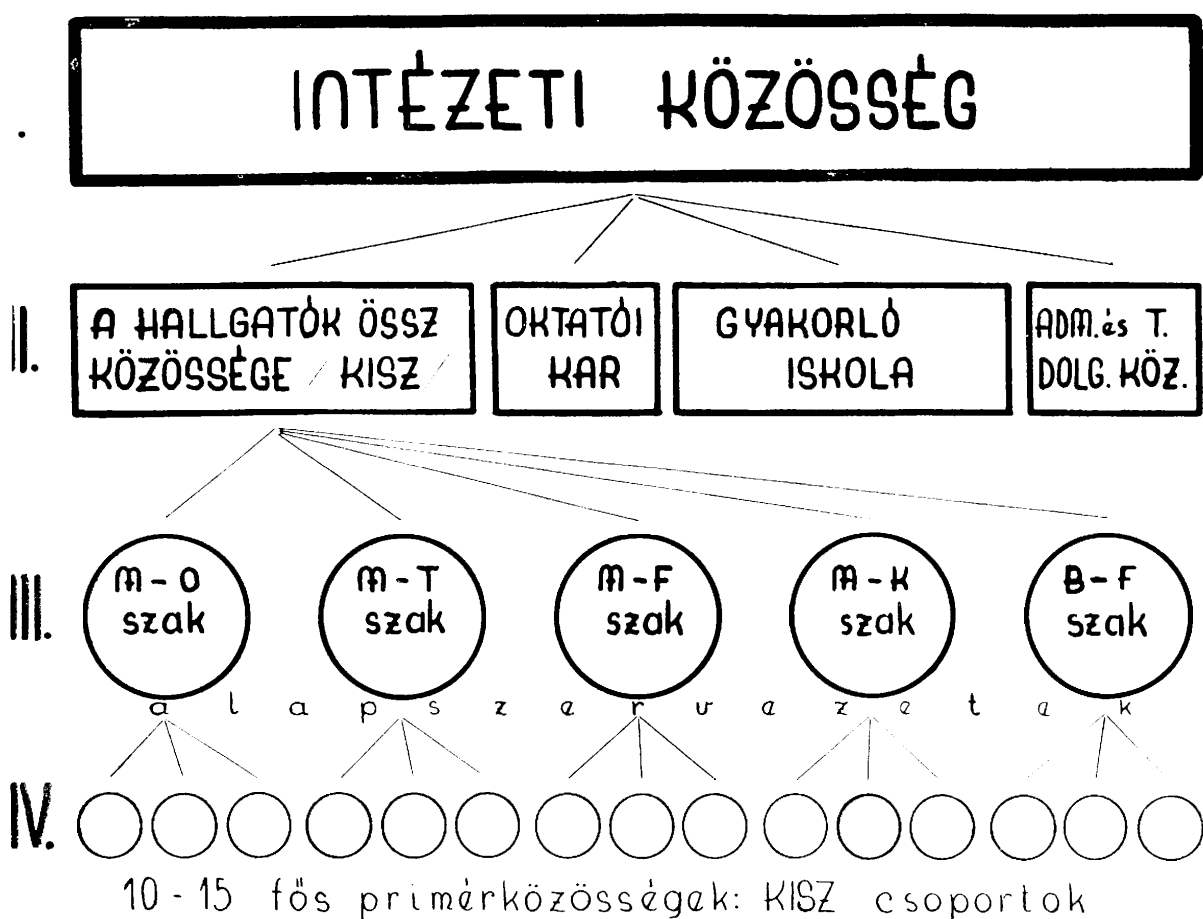
Év közben is állandóan figyelemmel kísérjük az alapszervezetek programjának alakulását, és ilyenkor is sok alkalom nyílik a segítségadásra. *Az aktivitás benne rejtőzik hallgatóinkban, csak fel kell ébreszteni. Egyéb tényezők között (iskolai légkör, objektív körülmények stb.) a vonzó, értékes program, az alapos vezetőképzés és az év közti segítés — ellenőrzés a legalapvetőbb tényező a hallgatók aktivitásának serkentésében.*

* Az 1964—65-ös tanévben bizottságunk kénytelen volt évfolyamonkénti ötletgyűjteményt kidolgozni az alapszervezeti munkatervekhez. Az év eleji vezetőképző tanfolyamon megvitattuk az alapszervezetek öntevékenységeinek problémáit, a programkészítést, és rendelkezésükre bocsátottuk az ötletgyűjteményt. A vita után az alapszervi vezetőségek elkészítették a munkaterv-javaslatot, amit később taggyűlés fogadott el. Tapasztalatunk, hogy emelkedett a programok színvonala, de az alapszervezetek munkájának értéke is. Nem az ötletgyűjteménynek köszönhetjük az eredményt, hanem elsősorban annak, hogy alapos ismertetés és vita: hatékony gondolatébresztés előzte meg a munkatervkészítést, módszeradás az alapszervezet lelkesítésére is.

Az alapszervek munkatervének fő jellemzőjévé vált a cselekvéses akciók, rendezvények beiktatása. Megjelentek — az elméleti viták, előadások, beszámolók stb. mellett — az önálló kirándulások, a szaktárgyi szemléltető anyagok gyűjtése, a társadalmi munkaakciók önálló szervezése. Távlati perspektívák is születtek. Például több szak tervez előre egy-két évre önálló hazai vagy külföldi utazást, amelynek anyagi előkészületeit folyamatosan végzik. Olyan alapszervezet is akad, amelyik a társadalmi munkák mellett kollektíven besegít a háziipari szövetkezet munkájába (kézimunkák, játékbabák készítése), s a kereset kollektív takaréka kerül. (Persze ilyen kinövésai is vannak a kezdeményezéseknek.)

A kezdeményezés felszabadultságára hadd említsük meg (figyelemreméltó összefüggés: aránytalanul nagyobb a lányok létszáma a fiúkénál!): az egyik alapszerv hagyományos rendezvényei közé iktatta az évenkénti férfinapot. Szípkázóan szellemes, kissé csipkelődő, a kollektíva igazi családias szellemét tükröző hangulatot áraszt e kedves összejövetel.

C) A nevelőmunka zöme — az intézmény egészét tekintve — a tanszékek és a KISZ-alapszervezetek kapcsolatában realizálódik. A szakrendszerű oktatás következtében a hallgatók valójában választott szaktárgyuk tanszékével tartják a kapcsolatot. Onnan kapnak feladatokat — órán és órán kívül is —, tanulmányi érdeklődésük is oda irányítja őket. Onnan kaphatnak fejlődésükhöz, érdeklődésükhöz szakmai és emberi támogatást, bírálatot, útbaigazítást. A közösségek rendszerét illusztráló rajzból (1. sz.) az is kitűnik, hogy az alapszervezetek is az ún. alapszakoknak megfelelően alakultak, elnevezésüket is innen kapják. A véleményezéshez zömmel a tanszékek adják az ismeretanyagot; IV. év végén a tanszékek véleménye is közrejátsszik a kihelyezésekben stb. Az intézményi és mozgalmi nevelőmunka tekintetében tehát itt kell keresnünk a legtöbb kapcsolatot. A való helyzet az — a már megjelenő

1. sz. ábra

törekvések ellenére is —, hogy mintha a tanszékek csak az oktatásban, a tananyag átadásában látnák nevelőmunkájuk lényegét. Ha figyelembe vesszük, hogy maximális mértékben sikerül az oktatási anyagban rejlő világnézeti kérdések felszínre hozása, ezzel a *nevelő* tevékenység is — még akkor sem tettünk meg mindent a hallgatók nevelése érdekében. Még mindig csak az óra adta lehetőségeket használtuk fel. Ennél több kell. Észre kell venni az órán kívüli nevelési lehetőségeket, azt a szervezeti formát, amely szinte erre rendeltetett: az alapszervezetet. Meg kell keresni a tanszéki és KISZ alapszervezeti együttműködés lehetőségeit.

Mi teszi szükségessé a két nevelési fórum összehangolását és mit érthetünk ezen? Milyen lehetőségek vannak a tanszékek és a KISZ-alapszervezetek együttműködésére?

- a) *Az együttműködés szükségessége az általános célkitűzéseken (a tanulmányi színvonal emelése stb.) túl a tanárképző intézményben elsősorban a nevelőképzés sajátosságaiból fakad.* Nemcsak elméletben, hanem a gyakorlatban, a főiskolai nevelés-oktatás minden mozzanatában illusztrálni kell a szocialista, tanár—diák viszonyt, annak megjelenési formáit. A nevelési bipolaritás nem távolságot, hanem egy munka két oldalát, alkotóelemét jelenti. Nos, hallgatóink nevelésében két szervezeti forma áll rendelkezésre. Az állami: esetünkben a tanszék, és mozgalmi: viszonylatunkban az alapszervezet. A kettőnek programbeli és módszerbeli összehangolását kell biztosítani.
- b) *Az összehangoltság mindenekelőtt azt jelenti, hogy a tanszék által megvalósítandó célok elérése érdekében szervezzük az alapszerv programját.* Hallgatók, nevelők egyaránt legyenek tisztában a főiskolai feladatokkal, s mind a két oldal a maga lehetőségeinek megfelelően és módján tegyen erőfeszítéseket azok elvégzésére.

Ismerje mindkét oldal egymás lehetőségeit és feladatait, s ennek ismeretében szervezze munkáját. Így tehát a tanszéki és alapszervezeti munka összehangolása mindkét oldalról tennivalót követel.

- c) *Miben segítheti a KISZ-alapszervezet a tanszék munkáját?* Elsősorban a *közvélemény*, a hangulat irányításával növelheti a hallgatók tanuláshoz való hozzáállását. Taggyűléseken, megbeszéléseken, de egyéni beszélgetések alkalmával bő alkalom nyílik erre. S ha képzett, erős az alapszervi vezetőség, intézkedéseivel is segítheti a légkör kialakulását, tudja dicsérni a tanulmányi munkát becsülettel végzőket, tudja büntetni a hanyagokat. Fel tud lépni az „ugyan, mit lelkesedsz” hangoztatóival szemben és tekintélyt, megbecsülést szerezni azoknak, akik becsülettel tanulnak. Tud vigyázni az egészséges tanári tekintélyre, könnyítve ezzel is az oktatói munkát.

Az alapszervezet tud segíteni a *flyamatos tanulásra* való ser-

kentésben, a *figyelem és rend* megerősítésében. Tudja a hallgatók figyelmét, érdeklődését a tudományos munkák felé irányítani. Nem véletlen, hogy a tudományos diákkörök száma ez évben általában emelkedett. Az alapszervezet tud hatékonyan, közvetve közreműködni a szakdolgozatok sikeres kidolgozásában, serkenteni képes a hallgatókat a *pályázatokon* való részvételre —, hogy csak néhányat említsünk illusztrációként. Ezenkívül apróbb gyakorlati munkákban is tud szorgoskodni, mint kirándulások, gyakorlatok szervezése, tanszéki rendezkedések, közreműködés kísérleteknél stb.

d) *Miben segíthet a tanszék?*

Az alapszervezetek programja nem titok, mindenki számára nyitva áll. Különösen kívánatos, hogy a *tanszékek is nyerjenek betekintést az alapszervezetek terveibe*. Sok olyan esettel találkozunk már, hogy az alapszervezet jószándékú öntevékenysége azért bukott meg, mert az akcióval szemben értetlenül állt a tanszék. Vagy nem kap meg egy-egy magnót, diavetítőt az alapszervezet, hiszen „felelőtlenül kezelik”, vagy ütközik egy alapszervi program a tanszék egy órán kívül szervezett akciójával, s természetes, hogy a KISZ-rendezvény marad el, vagy azért nem sikerül egy rendezvény, mert saját hallgatói erőből nem futja, nincs tanári segítség, és így tovább. Valójában nem „nagy” dolgok ezek, és főleg nem általánosíthatók. Nem is hangsúlyozásuk a cél. Mindössze a két szerv programja összehangolásának, figyelembevételének szükségességére kívánnak utalni.

Hogyan lehet az összehangoltságot értelmezni?

Célszerű, ha az alapszervezet programjának alakításában a tanszék is résztvesz. A tájékozódáson, a program megismerésén kívül képzett és gazdag társadalmi tapasztalattal rendelkező tanáraink értékes ötletekkel segíthetnek alapszervezeteink terveinek alakításában. Érdemes megkeresni a tanszék terveiben is, milyen feladatok végzésére lehetne az alapszervezetet is bevonni? Mit tudna a tanszék az alapszervezet programjához nyújtani? Kimunkálásához a néhány kezdeményezés folytatására, a további lehetőségek kutatására van szükség. A szakmai nevelés ugyanis nem képzelhető el a társadalmi élet igényeinek állandó figyelembevétele nélkül. Az igazi szakmai oktatás egyszersmind szolgálja a társadalmi (mozgalmi) nevelés céljait is. A tanulás eredményessége a társadalmi gyakorlatban mérhető le, tehát a tanszékek részéről a társadalmi gyakorlat állandó kontrolljának igénye szükséges — éppen a mozgalmi munka segítségével. A tanszéki és mozgalmi nevelőmunkának nem külső, formális, hanem tartalmi, strukturális egymásra építettségéről van szó. Arról, hogy bizonyos értelemben a mozgalmi életben realizálni kell mindazt, amit az intézmény legjobb célkitűzéseivel megvalósítani kíván.

A lehetőségek felsorolása nem teljes. Nem is lehet, hiszen még csak megindulásról van szó. Egyelőre az intézményi és mozgalmi munka kooperációs lehetőségeit kutatjuk. Idő és további vizsgálódás szükséges az alapszervi és tanszéki együttműködés lehetőségeinek, formáinak kimutatására.

Számunkra jelenleg az fontos, hogy a tanárképző intézményben nem folyhat a nevelés két oldala egymástól merev elszigeteltségben. Meg kell indulnia egy egészséges folyamatnak, amely szerves együttműködésben — egyetlen célra: a kommunista nevelők képzésére összpontosítja, és egymással szoros összefüggésbe hozza a tanszéki és KISZ-munkát.

III.

Védnökség és tanárképzés

A KISZ pedagógusképzés felett vállalt védnöksége nagyon komoly társadalmi igényből fakadt, és értékes kezdeményezés. A pedagógusok nevelőmunkájának egyik kulcskérdése ez: a szocialista, majd kommunista társadalom felépítőjének, ti. a következő generációnak az építőmunkára való alkalmassá tételét végzik. Az emberi jellem alakításának szakmunkásai ők, kezükben a legnemesebb nyersanyag, az ember formálódik még nemesebbé. Ebben a munkában a legkisebb selejtmunka, dilettantizmus is óriási károkat okozhat — érthető, ha ezeket a „szakmunkásokat” különös gond és figyelem kíséri felkészülésük során.

A védnökség a nevelővé válási folyamatot kívánja nyomon követni, a KISZ mozgalmi lehetőségeivel segíteni.

Ha részletesebben jellemezzük: voltaképpen egy mozgalomról van szó. Az új nevelők a fiatalok soraiból kerülnek ki: a nevelői elhivatottság első megnyilvánulásától kezdve társadalmilag kísérjük szemmel majdani nevelőnk fejlődését. Egyengessük útját, adjunk lehetőséget még középiskolában a nevelői munkába való betekintésre. Magatartását, képességeit, alkalmasságát látván, segítsük őt a nevelőképző intézménybe. Végzés után, nevelői pályafutása kezdetén ismét társadalmilag viseljük gondját, míg véglegesen meg nem találja önmagát hivatásában.

A nevelőképzés eme társadalmasítása azt is jelenti, hogy leendő nevelők számára ne csak magánügyük legyen a pedagógusi hivatás. Mintegy bizalomról van szó: a társadalom (a középiskolában bár még csak a KISZ-szervezet képviseli) elfogadja majdani emberformáló tevékenységét, számít rá. De azt is jelenti, hogy megköveteli a társadalom a nevelői pályára való alkalmasságát: a marxista világnézetet, a magas szintű szakmai tudást és a hivatásszeretetet.

Ilyen értelemben a védnökség voltaképpen a középiskolai és a területi KISZ-szervezeteknek jelent önálló feladatokat.

A középiskolában: a) meg kell keresni azokat a fiatalokat, akik törekszenek a nevelői pályára; b) lehetőséget kell teremteni, hogy már

a középiskolában szerezzenek némi ismeretet a nevelőmunkából (így például zömmel ezeket a hallgatókat bízzák meg úttörővezetéssel); c) aki középiskolai évei alatt tanúságot tett nevelői elhivatottságáról, arra való alkalmasságáról, egyengessék útját a főiskola felé.

(A védnökség főiskolai vonatkozásairól a későbbiekben lesz szó.)

A területi KISZ-szervezetekre tartozik már a főiskoláról kikerülő fiatal nevelők fogadása, a társadalmi életbe való bekapcsolása, segítségnyújtás a megfelelő baráti kör kialakításához, a megfelelő mértékű társadalmi tevékenységgel való ellátás egészen a személyes életkörülmények kialakításában való közreműködésig — nagy vonalakban ez lenne a területi KISZ-szervezetek feladata. Új nevelőnk az első perctől kezdve leljen otthonra — nemcsak az iskolában, hanem a falu közösségében is —, az őt megillető helyen.

Ezt a folyamatot tartalmazza végeredményben a védnökség. Nincs módunk ennek jelenlegi értékelésére. Az tény azonban, hogy bár középiskoláink sokat szorgoskodnak a védnökség ügyében, de mind náluk (gondoljunk csak a megbízólevelek adásának váltakozó értékére!), mind a területi szervezetekben (itt sokkal több a rendeznivaló) sokat kellene még tenni, hogy mindenki számára érthető, áttekinthető és főleg eredményes legyen a védnökség.

**

A főiskolai KISZ-szervezet egész tevékenysége része a Kommunista Ifjúsági Szövetség nevelőképzés felett vállalt védnökségének. A négy évnyi idő, amelyet nevelőjelöltünk a főiskolán tölt el, a nevelői pályára való felkészüléssel telik el.

Érdemes azonban itt egy kicsit megállni. Van olyan felfogás, amely szerint a védnökségi munka a főiskolán a megbízóleveles hallgatókkal való foglalkozásban merül ki. Látnunk kell, hogy aki KISZ megbízólevelet kapott a középiskolában, az voltaképpen előző, középiskolai jó munkáját dokumentálja ezzel: feltétlenül értékelnünk kell, és számítnunk is a további közreműködésére. (Ezért üdvözlhető jelenség, hogy a főiskolákon a KISZ-vezetők zömét a megbízólevéllel rendelkező hallgatók adják, vagy azoknak szinte száz százaléka végez KISZ-vezetői munkát.) Igazságtalanság lenne azonban annyiban kimeríteni a védnökség fogalmát, hogy csak a megbízólevelesek maradjanak a figyelem középpontjában. A megbízólevél, mint a hallgató jó középiskolai munkájának, nevelői rátermettségének ottani bizonyítéka, megtette hatását. A felvételi vizsgán pozitívumként szerepelt a hallgató tudása mellett, továbbsegítette őt. Itt a főiskolán már úgy kell tekintenünk a megbízóleveles hallgatókat is, mint a többi nevelőjelöltet. Ilyen értelemben (azonkívül, hogy el kell várnunk tőlük — mint küldő KISZ-szervezetük bizalmának birtokosaitól — a mindenkori helytállást), lényegében megszűnik a főiskolán a „megbízóleveles-ügy”. Legfeljebb értékeléseknél, bizonyos ügyek tanulmányozásánál lehet visszatérni a problémára.

A főiskolai évek alatt a védnökségi munka nem más, mint az egész KISZ-szervezet életének megszervezése a kommunista nevelők képzése

érdekében. Ebbe tartozik a tanulás, tudományos munka, kulturált szórakozás stb. megszervezése, valamennyi hallgató világnézete fejlődésének biztosítása és nyomonkövetése: tehát a KISZ-szervezet egész programja. Ezért nem is tekintjük ezeket „védnökségi munkának”, mert hiszen a KISZ egész tevékenysége az. Vagyis: *a tanárképző főiskolán a védnökség egyenlő a tanárképzéssel.*

A négy év alatt legfeljebb az *érdekvédelem* marad a KISZ munkájából, amit „védnökségi” jellegűnek nevezhetünk — szervezési és munkaelosztási szempontból. Ennek keretében hallatja szavát a KISZ a *Diákjóléti*, valamint a *Kollégiumi Bizottságokban*, működteti a *Menzubizottságot*, és ahol szükséges, a *Lakásügyi Csoportot*, amely a nem kollégiumban lakó hallgatók lakásproblémáival foglalkozik. Nyilvántartja az igénybevehető magánlakásokat, kapcsolatot tart a lakásadókkal, fenntartja a helyeket stb.

A főiskolai KISZ-szervezet minden tevékenysége — mint már említettük — voltaképpen védnökségi célt szolgál. A továbbiakat is csak azért említjük meg, mert tartalmuknál fogva magukon hordják a nevelői pályára készülési jellegzetességeit. Például kulturális élet minden intézményben van, de a nevelőképző főiskolán az általános nevelésen és szórakoztatáson túl vezetőképzés is a célja.

Az *úttörővezetés* az egyik legfontosabb társadalmi munka. Az általános iskolai nevelő számára ez a legközelebbi és legfontosabb társadalmi tevékenység: ebben segíthet a legtöbbet. Automatikusan kialakult a gyakorlat: a tanítóképzők hallgatói a kisdobosmunkába kapcsolódtak, egyetemisták a középiskolai KISZ-szervezetekben tevékenykednek, a főiskolások az úttörők között kaptak működési területet.

Két szervezésű úttörővezetésről van szó a főiskolán. Az egyik a tantárgyjellegű „úttörővezetői gyakorlat”, amelyet a Neveléstudományi Tanszék irányít. Ebben a másodéves hallgatók vesznek részt kötelező jelleggel.

Az úttörővezetés másik típusa, amely viszont a KISZ-szervezet irányításával történik, *társadalmi munka*. Hallgatóink (I–IV. évfolyamig) állandó vezetői megbízatást kapnak az úttörőcsapatokban, s rendszeresen végzik azt. Szervezésére ezért a vezetőségben megfelelő apparátus létrehozása szükséges. Ezen belül a Módszertani Kabinet feladata, hogy az állandó jellegű úttörővezetők munkáját segítse. Részükre irodalmat biztosít, a képzetebb felsőbbéves vezetőkől tanácsadókat szervez, összefogja, értékeli munkájukat.

Kulturális és sport tekintetben feladataink azonosak a nem pedagógusképző intézményekével, annyi különbséggel, hogy

a) Mindkét területen a munka végzésének tudatosabbnak kell lennie, mint bárhol. Rá kell szoktatni hallgatóinkat, hogy mindig keressék és lássák a rendezvények pedagógiai értékét, célját.

b) Kulturális és sportmunkában való részvétel egyben módszer- és ötletgyűjtés, mozgalmi vezetőképzés, társadalmi szakma szerzése.

c) Éppen ezért nagyobb tömegességet igényel. Nevelőképző intézménybe céljainál, feladatainál fogva azok a kulturális és sport tevé-

kenységi formák kíváncsoznak, amelyek a tömegek mozgósítására alkalmasak. Nem egy-két kiváló szaváló állandó szerepeltetésére kell tehát törekednünk, hanem arra, hogy minél több új nevelőnek legyen néhány kidolgozott költemény, dal stb. a repertoárjában. Ugyanúgy a sportban is: a gyerekek közötti élet sokszor hoz olyan fordulatokat, amikor a nevelőnek játékvezetővé, sportteoretikussá, vagy éppen döntőnökké kell változnia — függetlenül szakjától.

d) Meglepő jelenség, hogy milyen kevés kultusza van a főiskolákon a bábjátéknak, próza- és versmondásnak, árnyjátéknak stb. az általános iskolákban szükséges művészeti ágaknak. Valami idegenkedés tapasztalható a hallgatók részéről. Gyerekesnek, felnőtt emberhez nem méltónak tartják. Vagy talán jobban kellene serkenteniük? . . .

A tanulmányi és tudományos munka néhány kérdéséről már volt szó: a tanulás *tudatosságát*, segítségének mozgalmi *módszereit* említettük. A tudományos szemlélet vonatkozásában a pályamunkák, szakdolgozatok kérdéseiről, a KISZ-oktatásról, a nevelői aspektus uralkodó jellegének szükségességéről, a KISZ-nek ezzel kapcsolatos feladatairól az előző fejezetekben szoltunk.

*
**

A védnökség és a tanárképzés *lényegi* összefüggését nagy vonalakban tisztáztuk. *Szervezési* vonatkozásban azonban, a vezetők közötti munkaelosztás szempontjából szükséges beszélnünk védnökségi feladatokról. Ezek a munkák a középiskolai és területi KISZ-szervezetekkel való érintkezés időszakaira vonatkoznak. Az egyik szakaszban a főiskolai KISZ-szervezet a középiskolától átveszi az eddigi védnökség által kísért hallgatót, a másik szakaszban átadja a társadalomnak: a fiatal pedagógust a KISZ további védnökségére bízva. A két szakasz tehát a főiskolai KISZ életében:

1. az előkészítési és beiskolázási szakasz;
2. a végző hallgatókkal való foglalkozás, a kibocsátás periódusa.

1. *Középiskolai és beiskolázási szakasz.* A védnökség fennállásának hároméves tapasztalatai arra ösztökélnek, hogy a főiskolai KISZ-szervezet jóelőre vegye fel a kapcsolatot a tanári pályára készülőkkel, és kapcsolódják be a beiskolázási munkákba.

Az eddig kialakult tevékenységi formák:

a) Levelezési kapcsolat azokkal a középiskolákkal, ahonnan készülnek végzős diákok a főiskolára. Baráti hangú levelek ezek, amelyeknek tartalma mindössze az udvarias kérdés-válaszokban merül ki. Érdeklődnek az itteni diákéletéről, szokásokról stb. — és erre kapnak is választ. Apró dolgok, de értékes gondolatokat és érzelmeket kelthetnek a kollektívával, a KISZ-élettel kapcsolatban. Nem szabad lebecsülnünk — megéri a fáradságot.

b) A közelebbi középiskolákhoz küldötteket ad a főiskola, akik néhány baráti összejövetelen tájékoztatót tartanak a jelentkező diákoknak a főiskola, a KISZ-szervezet életéről, felelnek az érdeklődők kérdéseire.

c) Van olyan gyakorlat is, hogy a középiskolákban a tanári pályára készülők részére szemináriumokat, pedagógiai szakköröket szerveznek, amelyeket főiskolai hallgatók vezetnek. Ez tapasztalható a Pécsi Tanárképző Főiskolán. Neveléstudományi, didaktikai, ifjúsági mozgalmi témák ezek. Céljuk nem elsősorban a szakképzés, hanem inkább a nevelői pályára felkészítés ébrentartása. Mindkét fél számára hasznos.

Immár lassan hagyománnyá válik — pl. Egerben —, hogy a középiskolába főiskolai hallgatókat hívnak meg az ISZM próbafoglalkozásainak vezetésére. Olyan is van, hogy az ott végzett hallgatók közül visszahívják néhányat patronálásra, a KISZ-vezetőségbe, revíziós bizottságba stb. Ezek sem nagy, de mégsem elhanyagolandó kísérletek: a fiatalok pedagógiai indítékú kapcsolattartásai középiskolásoknak, főiskolásoknak egyaránt hasznosak.

d) A felvételi vizsgákon az előírt rendelkezéseknek megfelelően működik közre a KISZ-szervezet. Lényeges azonban megjegyezni, hogy a rendelkezések elég szűkszavúak a KISZ itteni szereplését illetően. A KISZ-szervezet lelkiismeretességétől, ötletességétől és az intézménnyel való összehangoltságától függ, hogy milyen minőségben és mértékben kapcsolódik a beiskolázási munkába. Tapasztalataink szerint a felvételiző hallgatók vizsgák alatti idejének megszervezésére, hasznos kitöltésére, ezzel: a felvételi vizsgák könnyed légkörének biztosítására és a jelentkezőkről való bővebb ismeretszerzésre vállalkozhat a KISZ-szervezet. Ezt a feladatot az intézmény rá is bízhatja.

A tartalmasan megszervezett felvételi vizsgák a KISZ-szervezet nagyon fontos és hatékony nevelési alkalmai. Szinte belenyúlunk a főiskolai élet szakaszába: már itt megkezdődik — az első benyomásokkal — az új hallgatók nevelése.

2. A végző hallgatókkal való foglalkozás, a kibocsátás periódusa

Ez időszak tennivalói:

A) Nyomon követni és segíteni kell a negyedévesek szakdolgozatainak készítését. Alapszervezeti programba iktatott foglalkozásokkal jár: számonkérni egymástól az anyaggyűjtést; néhány szakdolgozat vázlatát megvitatásra kerül stb. Voltaképpen a tervszerű munkát segítő, ösztönző közvélemény ébrentartását célozzák ezek az alkalmak.

B) Lényeges alkalom a végző hallgatók falusi gyakorlatának mozgalmi módszerű segítése. Az 1963. évi gyakorlatok kísérleti tapasztalatait tárjuk ide illusztrációként.

Elképzelésünk volt: valahogyan részleteiben is konkrétá tenni a védnökségi munkát. Legyen cselekménye, élményanyaga, legyen áttekinthető, értékelhető. Az első lépés a gyakorlatra induló hallgatók előkészítése volt. Az általános tájékoztatás alkalmával a KISZ terveiről is tudomást szereztek, de bő alkalom nyílt erre az alapszervezeti megbeszéléseken is. Tájékoztattuk őket arról, hogy KISZ-szervezetük figyelemmel kíséri munkájukat, segíteni akar, de azt is tudattuk, hogy KISZ-

szervezetüket képviselik. Szerintünk nemcsak tanítási, hanem nevelési gyakorlatra mennek. Ebbe pedig az is beletartozik, hogy a község KISZ-szervezetével is megismerkednek.

A védnökség nemcsak az intézményi, hanem más KISZ-szervezetek részére is feladatokat hárít: ez esetben saját községükben a hallgatók körülményeinek alakításában tudnak közreműködni. Levélben fordult tehát a főiskola KISZ-szervezete azokhoz a községi szervezetekhez, úttörőcsapatokhoz, amelyekhez gyakorló hallgató érkezett. Baráti hangon kérte közreműködésüket, segítségüket. Mindössze ennyit: segítsenek olyan baráti légkört teremteni, hogy ifjú nevelőjelöltünk „jó ismerősök közt” érezhesse magát. A felsőbb KISZ-szervektől pedig azt kérte, hogy e közreműködésre ők is buzdítsák területükhöz tartozó alapszervezetüket.

A gyakorlat ideje alatt a főiskola KISZ-szervezete néhány KISZ-tagot küldött ki, hogy látogassák a gyakorló hallgatókat. E kiküldetésnek kettős célja volt. Az egyik: egy kis főiskolai, „hazai” mosollyal megörvendeztetni a vendiákat, az otthoniak üdvözléteit átadni stb.; a másik: menet közben is megismerkedni körülményeikkel. Ugyanakkor azt is megnézni, hogy reális-e az igényünk arra, hogy az eléggé rövid két hét alatt gyakorló hallgatóink az iskolai munkán kívül egyéb munkába is bekapcsolódjanak? Szemléletbeli, vagy egyéb objektív okok határozzák-e meg ezt? Semmiképp sem ellenőrzés, valami beavatkozás kívánt lenni iskolai, vagy más szervek hatáskörébe. A hallgatók ezt így is értelmezték, ennek megfelelően fogadták a megbízatást, de a látogatást is.

A tapasztalatokat a védnökségi munka szemszögéből kétoldalúan kell értékelnünk. Az egyik a *külső* oldal, amelyen az intézményen kívüli vonatkozású tapasztalatokat értelmezzük. Ilyenek a következők:

A községek nagy százalékában szinte társadalmi ügy lett a gyakorló ifjú tanár megjelenése. Tanácsi népművelési szervek, KISZ-alapszervek, úttörőcsapatok foglalkoztak gyakorló hallgatóinkkal.

A konkrét eredmények értékei itt mégis megoszlanak. Általános tapasztalat, hogy — bár nagyon sok helyen a KISZ-szervezetekre is, de — főleg az úttörőcsapat közreműködésére lehet számítani. Bizonyos fókig érthető is, hiszen az iskolán belül van, de érdeklődési körének központja is itt van. Az úttörőcsapat segített a gyerekek között olyan légkört teremteni a legtöbb helyen, hogy az ifjú nevelőjelölt kedvesen várt vendégként érkezett, otthon érezhette magát az iskolában. Csak egy példát erre: T. E. hallgató „csalódott” a falusi gyerekekben. Azt hitte, egész órán át fegyelmeznie kell, s íme „órák után sokan jöttek hozzám kedvesen érdeklődni. Ez az, amiben kedvemet leltem”. Iskolán belül és kívül az általános baráti légkör, a gyakorló hallgató számára az a pszichológiai hatás tehát a legfontosabb, ami jelöltünk számára lelki megnyugvást, megfelelő munkakörülményeket jelentett. Megerősítette benne azt a tudatot, hogy a falusi élet, az ottani nevelőmunka nem ördögös mesterség.

Természetesen, negatív jelenségek is adódtak. Előfordult, hogy az

illető mozgalmi szervek észre sem vették a segítséget kérő levelet, de a gyakorló hallgatót sem, vagy éppen csak ellenőrző szervként próbálták előállni, félreértelmezvén a védnökségi teendőket. S talán még veszélyesebb az az eset, amikor — alkalmat teremteni akarván a mozgalmi munkába való bekapcsolódásra — annyi megbízatást adtak a gyakorló hallgatónak, amely egy félévi időtartamra is tetemes elfoglaltságot jelentene. Ezek azonban csak véletlen esetekként tekinthetők.

A másik a *belső* oldal, amely a végző hallgatókra, de az intézményi általános nevelőmunkára vonatkozik. Ebben a tekintetben a következőket állapíthatjuk meg:

a) A mozgalmi módszerű előkészítés és gondoskodás segítette a helyes nevelői szemlélet kialakítását. A nevelőjelöltek konkrét élményeken keresztül tapasztalhatták, hogy a nevelői munka nemcsak az iskola négy fala közé korlátozódik, hanem kiterjed azon túlra is, és a pedagógus nevelőmunkája akkor értékes, ha a község egész életében otthonos, minden vonatkozásban akar és tud közreműködni.

b) Hangulatilag kellemes benyomások érték leendő nevelőinket, amelyek hivatástudatuk mélyítéséhez járultak hozzá. Az iskolán kívüli ismeretségi, baráti kör, a gyerekek hangulati előkészítése hozzájárult ahhoz, hogy a gyakorló hallgatók nyugodtan és eredményesen dolgozzanak, s ennek nyomán optimista elképzelések keletkezzenek bennük hivatásukat illetően.

c) Amennyiben a falusi gyakorlatokat a nevelőképzés mintegy betetőző, végső gyakorlatának tekintjük, úgy tapasztalat szerint számíthatjuk egy kissé a mozgalmi vezetőképzés betetőzésének is. Ezek a hallgatók már részt vettek a főiskolai mozgalmi vezetőképzésben (Csillebércen is), ebből a szempontból is vizsgálhatjuk a gyakorlat eredményeit. Összegyűjtve a gyakorló hallgatók mozgalmi tevékenységi formáit, gazdag, változatos képet mutatnak. A foglalkozások zöme az úttörőcsapatokban zajlott (úttörő és kisdobos rajfoglalkozások, nyolcadikosok KISZ-tagságra való előkészítése, üzemlátogatások vezetése, a községi KISZ-szervezet taggyűlésén való részvétel, előadás az Ifjúsági Akadémián stb.). De sok példa van arra is, hogy bekapcsolódtak a község ismeretterjesztő, népművelési munkájába is. Biztató jelenség, hogy jelöltjeink a lehetőségekhez és körülményekhez képest szívesen és lelkesedéssel vállalják az iskolán kívüli teendőket. Erről tanúskodnak megnyilvánulásaik, de a csapatvezetők, KISZ-titkárok levelei, valamint a személyes látogatások tapasztalatai is. Sokan a vasárnapjukat is feláldozták azért, hogy az úttörőcsapat, vagy a KISZ egy-egy rendezvényén közreműködjenek.

d) Az alsóbb éves KISZ-tagok látogatásának általában pozitív hatása van. A gyakorló hallgatók szívesen, kedves meglepetésként fogadták az érkező főiskolás kiszések megjelenését. Kedves élmények beszélnek erről. Hiszen — mint már erről említés is történt — nem ellenőrzés volt ez, hanem érdeklődés a körülmények után, segíteni akarás az esetleges problémákban. Nem érintették a „szakmai” kérdéseket, a tanár-diák viszonyt stb. Mindössze fiatalos hangulat keltése, a gondoskodás

kifejezése és élmények gyűjtése, a védnökségi tevékenység tapasztalatszerző nyomonkövetése volt a cél.

Volt azonban olyan eset is, amikor negyedéves hallgató idegesen, ellenszenvesen fogadta fiatalabb társa látogatását. Ellenőrzésnek, valamiféle zaklatásnak vette.

Az általános tapasztalat azonban az, hogy érdemes ilyenformán is tartani a kapcsolatot az intézményen kívül gyakorló hallgatókkal. A negyedévesek az egész évi sok gyakorlat következtében ugyanis eléggé laza kapcsolatban vannak az intézmény közösségével, szükséges az ösztartó szálakat ebben a formában is tartani. Kellemes élményei maradtak a látogatásoknak gyakorló hallgatóink legnagyobb részénél, de azoknál is, akik mint alsóbb évesek vettek részt e munkában. Ilyen összefüggéseiben feltétlenül a közösség erősítéseként értékelhetjük az egész akciót.

C) Külön munkát jelent *a végző hallgatók jellemzésének elkészítése*. Adminisztrációs munkának látszik csupán, de mély pedagógiai tartalma van. Végrehajtás kérdése, hogy

a) mit tükröznek a jellemzések: egy lélektelen „pedagógiai alanyt”, aki csak egy a hallgatók közül, vagy egy nevelni induló pedagógus egyéniséget? A jellemzések nemcsak a jellemzettet, hanem a jellemzés készítőjét is bemutatják.

b) A jellemzés *hatása* is a végrehajtástól függ. Pozitív vagy negatív hatás (tulajdonosa felé) nemcsak a benne foglalt elismerő és kifogásoló tényektől függ, hanem azok realitásától. Tükrözi-e végeredményben a jellemzés az illető egyéniségét, vagy nem? Megfelel-e a valóságnak, vagy nem?

Problematikussá ugyanis az teszi a jellemzések kérdését, hogy tömeges, egyszerre való elkészítésük szinte sztereotíp munkát vált ki, s ennek következtében fennáll az a veszély, hogy készítőjük a sablonosság hibájába esik. Általánosságban mozgó, felületes jellemrajzok születnek, amelyek nem elemzik pontosan az illető nevelőjelöltet.

Az 1963–64. tanévben az alapszervezetekben minden KISZ-tag feladatául kapta egy-egy társa jellemzését. Tanáraival, társaival (az érdekelttel is), KISZ-vezetőkkel stb. beszélgetve gyűjtötték a jellemzési adatokat, a megadott szempontok szerint. Az ebből készült írásos anyagot egyenként vitatta meg a taggyűlés. Majd végül a megvitatott és jóváhagyott jellemzést többen — az érdekelttel együtt — hitelesítették.

Reálisak-e ezek a jellemzések? Figyelembe véve azt, hogy a közösség tagjai, az egymást legjobban ismerő KISZ-tagok készítik, ugyanakkor benne van a nevelők, KISZ-vezetők véleménye is, feltétlen reálisnak kell vennünk. Erről tanúskodnak a heves, tüzes viták, amelyek egy-egy KISZ-tag jellemzése körül keletkeznek az esetlegesen kritikusabb alkalmakkor. A közvélemény úgyis egykettőre meglincseli az olyan jellemrajzot, amely „kozmetikál”, hízeleg, nem őszinte.

E jellemzési módszer tehát szakítani kíván azzal a formával, hogy *egy személy* — akár tanár, akár KISZ-vezető — készítsen véleménye-

zést az alapszervezet tagjairól. Nemcsak azért, mert egy, vagy néhány személy részére megterhelő e munka, hanem azért, mert képtelenség is valamennyi hallgatóról egy embernek hű képet alkotni. Mennyivel pontosabb és helyesebb a jellemrajz, ha az egész kollektíva véleménye benne van valamennyiük értékelésében. A megbecsülés jele is az, s reális képet, de önbizalmat is ad, ha megfelelő súllyal értékelünk valamennyi KISZ-tagot, s nem elnagyolt, frázisokkal, általánosságban mozgó mondatokkal „tudjuk le” a jellemzés nehéz gondját. Azon már túl vagyunk, hogy az emberek „káderezéséből” „titkos ügyet” csináljunk. Hadd tudják KISZ-tagjaink, mi a kollektíva véleménye róluk. Különösen az a folyamat értékes, amíg alakul a végső vélemény, tart a vita. Sok őszinte megnyilvánulás, apróbb következtetés: mind-mind hasznos kritika, egy-egy segítség fiataljaink jellemformálásában is — még akkor is, ha bizony, néha érzékenyen érint a kritika!

*
**

Ezzel azonban még csak a KISZ-en belüli jellemzést oldottuk meg. A pályára lépéshez pedig hivatalos, intézményi vonatkozású jellemzés kell. A taggyűlésen nem tud minden érdekelt főiskolai szerv részt venni (tanszékek, gyakorló iskola stb.). Egyébként is hátránya a leírt módszernek a hosszadalmasság. Bár a kialakult viták nagy nevelőerőt jelentenek, a befektetett energia mégsem térül meg egészen.

A tapasztalatok nyomán a következő jellemzési módszer látszik célszerűnek:

1. A hallgatókkal kapcsolatos állami szervek (tanszékek, gyakorló iskola, kollégiumok) vezetői összegezik saját véleményüket. Ezeket az alapszervezet KISZ segítő tanára gyűjti össze. (Funkciójáról a későbbiekben lesz szó.)

2. Ő hosszabb idő óta személyesen ismeri a hallgatókat az alapszervezetben, így saját ismereteinek felhasználásával, a kapott vélemények figyelembevételével elkészíti a jellemrajzokat a *következő szempontok alapján*:*

A hallgató irányultságára jellemző vonások. Világnézeti-politikai fejlettségének szintje, megalapozottsága. Életszemléletének és erkölcsi nézeteinek összhangja a szocialista társadalom követelményeivel. Érdeklődésének iránya, mélysége, tartóssága. Melyik szaktárgyát szerette legjobban, legkevésbé? Speciális érdeklődési köre. Hol és milyen területen szeretne nagyobb célokat megvalósítani?

Képességek, adottságok. Miben mutatott fel tanulmányai során kiemelkedő képességeket, teljesítményeket? (Irodalom, művészet, sport, technika, tudományos diákköri munka, úttörővezetés, pályázatok stb.).

A hallgató magatartása a szocialista erkölcs szempontjából. Tanuláshoz való viszonya (szorgalom, kötelességtudás, eredmények). Társadalmi munkában való részvétel. Tanáraihoz, vezetőihez való viszonya

* A szempontokat az Egri Tanárképző Főiskola igazgatósága állította össze.

(bizalom, közvetlenség, tisztelet). Társaihoz való viszonya (barátság, segítőkészség, elzárkózás, magány, önzés, önzetlenség stb.). A közösségekben tanúsított magatartása (KISZ-alapszervezet, kollégium), figyelmes-ség, udvariasság, szerénység, fegyelmezettség, áldozatkészség, szolidaritás a közösség érdekeivel stb., kulturált viselkedés.

Érzelmi-akarati életének jellemző vonásai. Általános érzékenysége és pszichikai reakciói (túlérzékeny, sértődékeny, hirtelen lobbanékony; önuralom; káros vagy hasznos szenvedélyek; kitartás, önállóság, befolyásolhatóság; küzdőképesség, céltudatosság, őszinteség, erkölcsi bátorság; hogyan viszonyul a kritikához, önkritikához?)

Hivatástudat, hivatásszeretet. Az iskolás gyermekkel való kapcsolat (közvetlenség, segítőkészség, törődés, érdeklődés a gyermek élete, sorsa iránt; ridegség, merevség; követelő; elnéző, kölcsönös bizalom; türelem, gyermekismeret).

Gyakorlati tanításainak elméleti és gyakorlati színvonala és eredményei valamennyi szaktárgyát illetően. A tanításokra való felkészülés gondossága, alaposága. Az úttörő munkában való részvétele.

3. Az így elkészült jellemrajzok a KISZ-csoportok (10–15–20 fő) elé kerülnek, ahol a kollektíva is és az érdekeltek is hozzáfűzhetik megjegyzéseiket, majd aláírásukkal hitelesítik azt.

Ezzel kiküszöbölhetőnek látszik a sablonosság, de a fölösleges rejtelmesség is. A megvitatással pedig a nevelőhatás is biztosított: a jellemzett hallgató is „tükörbe néz”, de a vitatott jellemvonásokkal kapcsolatban felmerülő nézetek, felfogások is tisztázódhatnak.

E jellemzési mód tapasztalatait azonban még csak a következő időkben várhatjuk.

D) Az általános képalakításon túl meg kell keresnünk végző hallgatóinkban azokat a kialakult jártasságokat, készségeket, amelyeket a négy év alatt a társadalmi élet egy-egy területén szereztek. Ezeket a jártasságokat a mozgalom nyelvén „társadalmi szakmáknak” nevezzük.

A pedagógus számára a társadalmi szakmák megszerzése (illetve legalább egy) különösen fontos. A falusi, de egyáltalán a társadalmi élet többoldalú képzettséget követel a nevelőtől. Nem polihisztorok képzéséről van szó. Legyen azonban egy „pihentető” érdeklődési köre is. Szükség lehet foto-, színjátszókör stb. vezetőjére — tudjon segíteni, ha kell. Kisebb, könnyen megszerezhető jártasságok ezek, amelyek nélkül a nevelő, de környezete is könnyen zavarba jöhet.

A KISZ feladata — azonkívül, hogy a négy év alatt szervezi és sürgeti ezek megszerzését —, hogy most már mérje fel a helyzetet e tekintetben. Lássá el „ajánló levéllel” azokat a hallgatókat, akik megszereztek egy-egy társadalmi szakmát, ajánlja fel a társadalom számára.

Az elmúlt évben hallgatóink az alábbi társadalmi szakmákra kaptak ajánló levelet:

KISZ-vezetői munka: egy-egy reszortvezetői, de néhány olyan is: „minden KISZ-vezetői munkával megbízható”.

Úttörővezetés: — a felnőtt úttörővezetői típusok szerint.

Szakági tevékenység (szakkörvezetés):

- *technika:* barkács, rádiós, foto, filmezés, vetítógépkezelés, motoros, traktorvezető;
- *kultúra:* könyvtáros, filmesztétikus, irodalmi színpad, énekkarzenekarvezetés, színjátszás;
- *sport:* — ágak szerinti megosztásban.

Az ajánló levelet majd új munkahelyük KISZ-bizottságánál adják le, s ezzel mintegy „átveszi őket a társadalom”. A továbbiakban a területi KISZ-szervezetek viselik gondját új nevelőnknek.

A pedagógusképzés feletti védnökség főiskolára vonatkozó szakasza ezzel befejeződik.

IV.

A vezetői gárda megszervezése

A KISZ-szervezet vezetői apparátusát, rendszerét minden esetben az intézmény sajátosságai, és a szervezet gyakorlati élete határozza meg. Az igaz, hogy a Szervezeti Szabályzat előírja az általános rendet (hány vb-tag, hány KISZ-bizottsági tag lehet, mennyi az alapszervezeti vezetőség létszáma), de az csak egy szervezeti minimum. Ezt az intézmény profiljához, az ott folyó munkához alakítani, aktivistákkal bővíteni lehet és kell is. A védnökség létrejöttével *védnökségi felelőst*, az úttörővezetői társadalmi munka megjelenésével *úttörőfelelőst* kellett beállítani: sőt mindkét munka terebélyesedésével „osztályá” nőtt a „felelősi” funkció. A gazdaságfelelős munkája jóval túlnőtt a tagdíjak kezelésén. A tekintélyes leltár kezelése, erős pénzforgalom (takarékoság, biztosítás stb.) magával hozta a megoldást: egy-egy ügynek külön és teljes értékű „egész ember” felelőse van, s a gazdasági ügyekkel foglalkozók együtt alkotják a „*gazdasági osztályt*”. Ilyen értelemben határozza meg a gyakorlat a KISZ-vezetői és aktívagárda létszámát és szervezeti formáját.

A megsűrűsödött programot csak bő létszámú vezetői és aktívagárda tudja ellátni. Nem elég a kevesek közvetlen együttműködése: ha az iskolához mért, alaposan kidolgozott vezetői rendszer nincs meg, a nagy tömeg következtében a sokszor közvetlen, baráti kapcsolatban nem álló KISZ-vezetők nem tudják átfogni az intézmény ifjúságának egészét. A végrehajtó bizottság egy tagja egyedül nem képes ennyiféle munkát még szemmel tartani sem, irányítani még kevésbé. Nemcsak azért, mert diák, és ugyanannyi elfoglaltsága van, mint a többi hallgatónak, hanem azért is képtelen erre egyedül, mert bonyolult és sok energiát igénylő munka ez. Szüksége van tehát arra, hogy olyan aktívacsoportot hozzon létre maga mellett, amely képes átfogni ezt a területet. Ossza meg a munkát, és ő valójában „csak” irányítson. Így külön felelőse lesz a tudományos diákköröknek, szakköröknek, tanfolyamoknak stb. Eredmény: a munka szervezeten folyik, a vezetők megterhelése arányos. Ugyanez vonatkozik az egyéb munkákra is: a kultúra, a sport, gazdasági, propaganda területekre is.

Ez a szervezési forma — az aktívahálózat kiépítése — általában minden nagy létszámú KISZ-szervezetben szükséges a szervezet életének biztosítására. Természetesen az „osztály” elnevezés nem kötelező. Talán érezhető benne egy kis hivatali íz, egy kis túlzás. Az egri főiskolán a mindennapi szóhasználatban ez az elnevezés honosodott meg. Nem is az elnevezés a lényeges, hanem a szervezettség: az áttekinthetőség és a munka megosztása.

Miért kell hangsúlyoznunk a szervezett KISZ-vezetői apparátus, a „gépezet” létrehozását? Hiszen régóta szó van az aktívahálózatról, a munka megosztásáról, aktivizálásáról stb. Nem túlzott-e ez a szervezettség? Nem megy-e a megszervezésére, működtetésére fordított figyelem és energia a tartalmi munka rovására?

Semmilyen szervezet nem lehet életképes, ha a vezetői rendszere nem precíz. Érthetőnek, mindenki számára áttekinthetőnek kell lennie, világosan lehessen látni a munkaterületeket, a különböző alá- és fölérendeltségi viszonyokat, hatásköröket.

Hangsúlyozásával éppen a szervezetiileg hivatalos rangra, a tagság általi ismertség és elismertség fokára kell emelni a vezetői rendszert. A nem kellő komolysággal és súllyal, főleg pontatlanul, az aktivisták hivatalosan történő beállítása nélkül állítjuk össze a vezetői gárdát, ez tükröződni fog a munkában is. Felbomlanak a függőségi viszonyok, elvesz a szavak, intézkedések súlya és rendszertelenné, kapkodóvá válik a szervezet élete.

A mellékelt rajzok a főiskolai KISZ-szervezet főbb munkaterületeit (2. sz.) és a vezetői apparátus hatásköri viszonyait ábrázolják. (3. sz.)

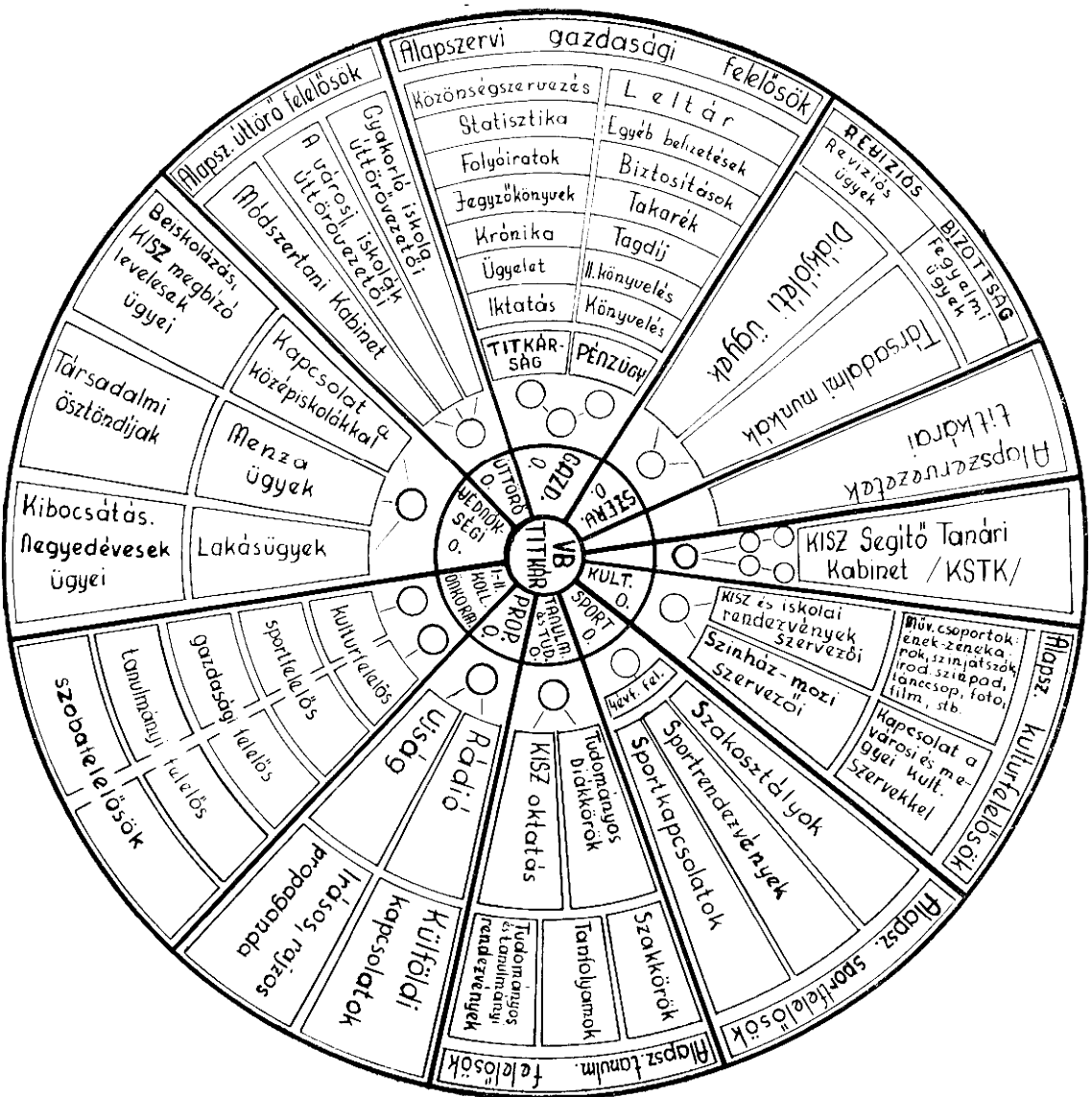
Bár a vezetői apparátus rajzából annak állandóságára következtethetünk, az évenként mégis állandó mozgásnak, változásnak van kitéve. Változás történhet

személyekben. Végzős hallgatók kerülnek ki a vezetői apparátusból, helyükre újak kellene. Az első évfolyamon az alapszervezetek vezetősegeit, aktivistáit is munkába kell állítani.

Funkcióbeli változást idézhet elő az új éves munkaterv is. A tapasztalatok szerint egy-egy területet bővíteni kell: újabb aktívákat kell beállítani. Például éveken át a Védnökségi Osztály keretei közé tartozott az úttörő munka. Az úttörővezetés, mint társadalmi munka terebélyesedése, problémáinak felgyülemzése több irányító aktivistát igényelt, így le kellett választani a Védnökségi Osztályról és külön osztályként működtetni a csoportot.

Természetesen, az utóbbi változási forma nem nagy méretű és nem minden évben fordul elő. Tisztázása és az évi feladatokhoz való „mértékezés” tervezést igényel, és az érthetőség kedvéért írásban is rögzíteni kell. Pedagógusképző intézményben ennek különös jelentősége van. A mozgalmi jártasság megszervezésére valamennyi hallgatónak lehetőséget kell adni. Így a nagy létszámú aktívahálózat kiépítése a közösség életének megszervezése mellett egyben a hallgatók mozgalmi gyakorlatának biztosítása is. Hadd utaljunk a már említett társadalmi gyakorlat megszerzésének kérdésére. Ezért üdvözölhető az a jelenség, amely több

A KISZ MUNKA SEMATIKUS RAJZA

2. sz. ábra

nevelőképző intézményünkben már erősödik, hogy lehetőleg minden hallgatónak legyen valamilyen állandó jellegű megbízatása. Ne legyen „közkatona” a KISZ-tagok között, mindenki rendelkezék — alapszervi vagy intézményi szinten — valamilyen állandó jellegű megbízatással. S ezt hallgatóink igénylik is. Felvételi vizsgán keresztül, mint „legjobbak” kerültek ide. Részükről is sokszor felvetődik az önérzeti kérdés: megfelelőnek találtattam, s mégsem kapok megbízatást? Sok szó esik a mozgalmi munka iránti általános passzivitásról. Egyik oka az is, hogy a KISZ által átfogott nagy tömegnek nem mindig tudunk őt érdeklő feladatot adni. A nagy gondot az okozza, hogy úgy történjék a megbízatások adása, hogy az lehetőleg megnyerje a megbízottak tetszését. A nagy tömegben nem könnyű „emberre méretezni” a feladatokat. S ha már így megnöveltük a KISZ-szervezet vezető apparátusát, nagyon ügyeljünk munkájának lüktetésére. Még mindig fennáll az a veszély, hogy nem minden hallgatónk egyenlő nivójú középiskolai mozgalmi tapasztalattal rendelkezik. Ugyanakkor a nagy létszámú vezetői apparátusban több a hibalehetőség, egyetlen vezető hibás intézkedése nyomán hallgatói tömegek kerülhetnek anyagilag vagy erkölcsileg kényelmetlen helyzetbe. Ezért kulcskérdés ma a KISZ-szervezetben a vezetők állandó és erőskezü irányítása. Ellenkező esetben „... vagy összekuszálódik ez a hatalmas szervezet és lomha óriásként mozdulatképtelenné lesz, vagy ha kemény kézzel, mintegy karmester kezével nyúlunk hozzá, elkerülhetetlenül a demokratikus centralizmust, az öntevékenységet sértjük meg.” (LAKI Pál i. m. 46. oldal).

Mi biztosítja ennek az eléggé szerteágazó, bonyolult gépezetnek pontos működését?

- a) A vezetők beállításánál tisztázni kell saját és megbízott munkatársaik tevékenységi körét, pontosan meghatározni feladataikat. A pontosság kedvéért írásban is rögzíteni kell ezt a munkarendet.
- b) Tisztázni kell a kapcsolatokat: ki, kinek a beosztottja, kinek tartozik közvetlen felelősséggel.

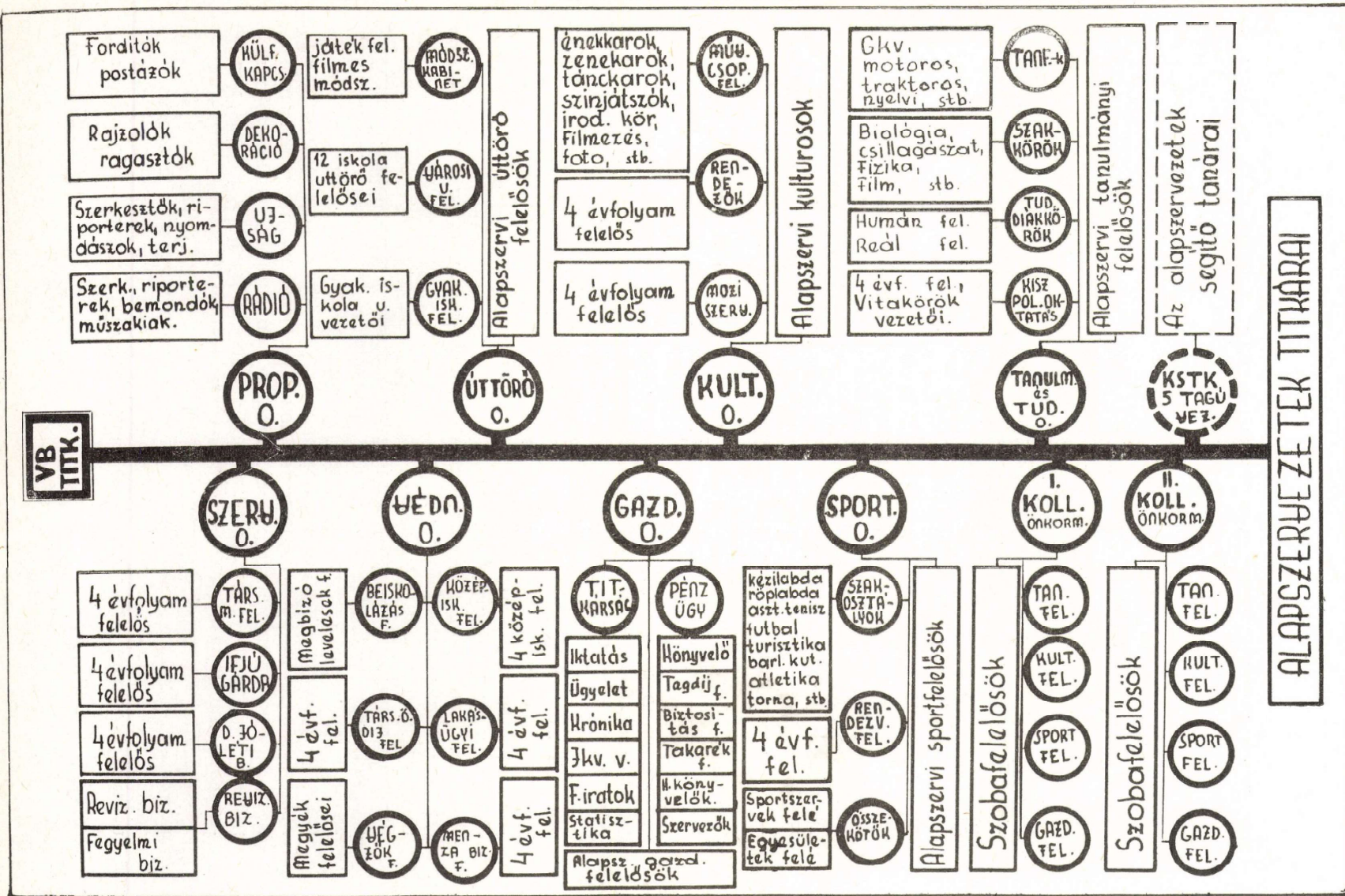
Ezután már a munkák szervezése, nyomonkövetése, ellenőrzése és értékelése az, ami mozgásban tartja a gépezetet.

A mindennapi nevelőmunkában a KISZ-szervezetnek három vezető csoportja van: a végrehajtó bizottság, az alapszervezeti titkárok, valamint a KISZ Segítő Tanárok együttse.*

Az egész KISZ-szervezet irányítása tehát a következő módon történik:

1. Az alapszervezetek vezetőségei kettős irányítás alatt állnak.
 - a) Az alapszervi titkároktól és a taggyűléstől. Ez az irányítás inkább koordinálja a vezetőség munkáját és az alapszervezet sajátosságaira irányul. Ez az ún. *területi irányítás*.

* KISZ Segítő Tanári Kabinet (KTSK). Szervezetileg nem a KISZ-apparátus része. A KISZ-munkában közvetlen segítséget nyújtó oktatók csoportja. Munkáját a KISZ programjának segítése érdekében, a KISZ V. B.-vel való egybehangoltságban végzi.

Az alapszervezet körülményeinek megfelelően egybehangolja a vezetőségi tagok tevékenységét: a szervezőt, kultúrfelelősét, tanulmányi felelősét stb.

- b) A végrehajtó bizottság *osztályainak* tagjaitól. A gazdasági osztály az alapszervezeti gazdasági felelősöket, a sport osztály a sportfelelősöket látja el feladatokkal és módszerekkel. Ez az ún. *funkcionális irányítás*.
- 2. A végrehajtó bizottság munkája is kétirányú:
 - a) Az alapszervezetek reszortonkénti irányítása, általános és konkrét feladatokkal való ellátása,
 - b) főiskolai szintű munkák végzése (központi rendezvények, kapcsolattartás az intézmény más szerveivel, intézményen kívüli szervekkel stb.). Például az úttörő osztály vezetője irányítja az alapszervezeti úttörő felelősöket, de osztálya tagjait is (iskolafelelősök, módszertani kabinet stb.). Tartja a kapcsolatot a városi és megyei úttörő elnökséggel.

Kezdetről fogva aggodalmat okozott: áttekinthető-e ez a nagy gépezet? A kettős vezetés nem bontja-e meg a szervezet egységét? Nem lesz-e két külön szervezet, amely vezetőségi és taggyűléseket, egyéb foglalkozásokat szervez, s egy másik, amely reszortfeladatokat old meg (kultúra, sport, dekoráció stb.)?

Ez a veszély nem fenyeget, mert nem különülnek el e szervek. Csak középen válnak ketté, de a végrehajtó bizottságban és az alapszervezetekben ismét találkoznak. A vb kultúrosának (kulturális osztály vezetője) munkája a csúcsból indul. Intézkedése végigfut a kulturális osztály egészén, de végül ismét az alapszervezetben: a másik (területi jellegű) vezetéssel találkozik, amikor a kulturális tevékenységet az alapszervezetben is kezdi szervezni.

Ettől függetlenül zökkenőket, „műszaki hibákat” találunk a gépezetben. Eszményi rendet, tökéletességet túlzás is lenne feltételezni. Mégiscsak fiatalok, ebben a munkában most *gyakorló tanulók* dolgoznak, s nem szakavatott hivatalnokok vagy pedagógusok. Előfordulnak pontatlanságok, munkabeli ütközések. Ha az értekezletre sok a meghívott, több a nagyobb létszámú hiányzás valószínűsége. Ennek ellenére csak a jól kiépített vezetői és aktívahálózat képes átfogni és szervezni a főiskolai KISZ-szervezet életét. (A *vezetők* választás, az *aktívák* megbízás révén kerülnek funkciójukba.) *Ennek megszervezése is illusztráció a leendő nevelők számára: értsék meg és szokjanak hozzá a közösség életét szervező bő létszámú aktívagárdához, tapasztalják annak irányításbeli munkafogásait, érezzék buktatóit, de nevelőhatását is.*

A vezetőképzés

A vezetés „művészetének” megtanítása jelenti az intézményi KISZ-szervezet életének indítókulcsát. Ebben a korban, s különösen mivel nevelői pályára készülnek, képesek hallgatóink arra, hogy a mozgalmi

vezetés elméletét, „didaktikáját” tudatosan lássák és munkájukban alkalmazzák.

Jelenleg egyik legvitatottabb kérdés a vezetőképzés. Minden intézmény szükségét érzi, és bár történtek ügyes kezdeményezések néhány főiskolán, egyetemen, de végleges megoldása még nincs. A központi – téli vagy nyári – tanfolyamok csak néhány magasabb szintű vezető kiképzését biztosítják. A vezetés „művészetét” a nevelőképző intézményekben pedig tömegesen kellene tanítani. A nagy létszámú vezetői gárda kezében konkretizálódik a munka tulajdonképpen. Ezért egyre inkább az intézményen belüli, saját vezetőképzés látszik hasznosnak. Nemcsak azért, mert a vezetők zöme részt vehet a „házi tanfolyamon”, hanem azért, mert itt lehet az intézményi speciális körülményeknek megfelelő vezetési formát, munkastilust kialakítani.

Némi kialakult szokás van erre vonatkozóan: az iskolai év kezdetén néhány napos tanfolyamon vesz részt a vezetői gárda. Ez azonban a tapasztalatok szerint nem elég. Év közben a munka konkrét eseteiben is többször kell alkalmat teremteni arra, hogy vezetőink egy-egy munka módszerét megvitassák. Illusztrációként álljon itt a mozgalmi vezető egyéniségének és vezetési módszerének néhány alapeleme:

A) Elsősorban olyan *emberi tulajdonságokat* kell hangsúlyoznunk vezetőinknél, amelyek a vezetői munkával kapcsolatosak. Nem vesszük most ide azokat a jellemvonásokat, amelyeket a tagság vesz alapul megválasztása alkalmával.

1. Ilyenek, mint a *célratörés* (a feladat, munka céljának, értékének, összefüggéseinek ismerete). A cél érdekében (*kitartás, hatékonyság*, a munka energikus megindítása és folytatása, a *gyors tájékozódó képesség*) tudja felismerni a munkával, emberekkel kapcsolatban a munka közben előálló jelenségeket, azok összefüggéseit, tudja gyorsan és helyesen mérlegelni a különböző ellentmondó körülményeket. Munkájában legyen *pontos*: elsősorban saját pontosságával tudja a hallgatókat is arra rászoktatni. Tudjon *rugalmasan* módszert változtatni, ha a megindítandó akcióhoz a vita jobb megoldást javasol. Jellemző legyen rá az őszinte, meggondolt *egyenesség*, de sugározzon róla az ügy és az emberek iránti *jóindulat*, a segíteni akarás. Alaphangneme a *vidámság, közvetlenség*; nyoma sincs a fennhéjázásnak, nagyképűségnek. *Tanulmányi munkájában* legalább a közepes, vagy képességéhez mérten ennél jobb átlagot érje el: legyen erkölcsi alapja ahhoz, hogy másokat is serkentsen a tanulásra. Szinte jelszó legyen, hogy KISZ-vezető és a bukás egymást nem tűri. Tudjon a munkák tényeivel, de egyéniségével is ambicionálni, *lelkésíteni*. A vezetők különösen egymás közt *fenntartás nélküli bizalommal* legyenek: „kényes” kérdés, amit ne lehetne nyíltan és őszintén megbeszélni, ne létezzék. Ezt a légkört minden vezető maga körül, a hallgatók között is teremtsen meg. Tudatában legyen minden KISZ-vezető, hogy megbízatása *többletmunka*, amit vállalt

és becsületes elvégzése esetén a közösség megbecsülésére számíthat, de azért a közösségnek felelősséggel tartozik. Mindezek birtokában munkájában törekedjék *egészséges tekintélyének* megszerzésére, amelyet viszont csak a közösség érdekében hasznosít, és csak ott, ahol arra a kollektívának szüksége van.

2. Teljesen legyen tisztában az intézményi KISZ-szervezet felépítésével: ismerje az egyes reszortok felelőseit, hatáskörét, tudja, mely ügyben kihez kell fordulni.
3. Ismerje a KISZ-szervezet munkaprogramját, perspektíváját — legalább nagy vonalakban. Saját reszortjának tennivalóit pedig a legapróbb részletességgel.

B) *A munkavégzés* tekintetében a következőket említjük meg:

1. Elenyészően kevés vezető tudja megtanulni, hogy az ő feladata nem az, hogy reszortfelelősei helyett végezze el a részletmunkákat, mert „így hamarabb elkészül”, „röstellek szólni neki”, „így biztosabb vagyok az eredményben” stb. Cs. A. a vb propaganda osztályának vezetője volt. Hozzá tartozott a hangos híradó (műszakiakkal, szerkesztőkkel, bemondókkal), faliújság, Ifjú Nevelő, dekoráció — mind-mind népes apparátussal. Szegény kislány éjjelnappal írt, festett, s mégsem ment a munka. Végül le kellett váltani, mert — fájdalom, ő igazán becsülettel dolgozott, de — nem a saját munkáját végezte, hanem beosztottjaiét. Ahhoz pedig egyedül kevés volt. S ezt a közösség megérezte, megsínylette. Az ő munkája az lett volna, hogy összehangolja a munkát, s annak feltételeit, zavartalanságát biztosítsa. Szervezőképesség hiányáról van szó: pont azt nem végezte el, amire megbízatást kapott.

Mit jelent a KISZ vezetői tevékenység?

- a) A vezetők mindenkori felelősségét beosztottjaik munkájával és magatartásával kapcsolatban. Mindenért, ami a vezetése alatt álló kollektíva körében történik, a vezető a felelős. Tudjon a kollektíva munkájáról, pozitívumairól, negatívumairól, terveiről, elképzeléseiről. A felvetődő problémákat saját hatáskörén belül elvszerűen oldja meg.
- b) A munka tekintetében:
 - teremtsen meg a munka személyi, tárgyi és értelmi feltételeit (megfelelő létszámú és rátermettségű vezetők beállítása; a munkaprofilhoz szükséges felszerelések megszerzése; a munkák ésszerű elosztása és megtervezése).
 - A vezetése alatt álló csoport vagy csoportok munkájának irányítása, segítése, ellenőrzése. Ez elsősorban nem erőszakos „hajszolást” és főleg nem „parancsolgatást” jelent a mozgalomban. A munkát a csoport tagjai önként és szívesen vállalták: engedni kell őket dolgozni. Gyümölcsöt zessék ötleteiket alkotóan: bizonyos végrehajtásbeli önállóságra van szükségük. Ezt igyekezzék a vezető serkenteni, koordinálni. Ennek módszere azonban:

2. *a feladatkielölés — megmagyarázás — ellenőrzés* hármas elvében rejlik (vö. LAKI Pál i. m.). Vezetőink tömegeinél általános gyakorlat, hogy egy-egy munka megindításánál csak a szoros teendőket említik meg és elvárják, hogy erre a fiatalok azonnal és lelkesen, s főleg pontosan fogjanak a munkához. Persze, vannak akciók, amelyekhez különösebb magyarázat nem szükséges. Főleg a népszerű feladatok ilyenek (bálszervezés). Ezek részletmunkáinál (rendezőgárda, gazdasági ügyek, műsorszervezés stb.) és főleg a mindennapi teendőknél azonban már elfelejtik e hármas elv valamelyik részét. Az alapszervi titkár, beszámolván a vezetőségi ülésen a titkári értekezleten hallottakról, felsorolja a kapott feladatokat, s legfeljebb a reszortosoknak szétosztja azt. De nem ismerteti annak lényegét: nem magyarázza meg. Ezzel a legtöbb esetben a titkár számára az ügy befejeződött.

A feladatkielölés — megmagyarázás — ellenőrzés elvéből a legkönnyebb az első. Több probléma van azonban a második részénél. A mereven és szárazon, csupán a mechanikus tennivalót megjelölő feladatadás nem mindig kelt serkentő motivációt, szimpátiát az ügy iránt, okot adhat félreértésekre, sőt ellen-szenvre is. Meg kell magyarázni annak okát, célját, összefüggéseit, várható hatását, módját. Ezzel egyben bekapcsoltuk a munka majdani végzőjét saját gondolatmenetünkbe, képzelete ebben az irányban működik: ti. velünk együtt folytatja a feladat végrehajtási módjának, legjobb lehetőségeinek keresését. S ha az ügy helyes, célszerű (még ha nehéz is), a feladatot adó vezető magyarázata is ésszerű, „magávalragadó”, akkor a hallgatóban feltétlen pozitív motivációk keletkeznek. Ez pedig szinte fél siker a munkában.

A harmadik rész az ellenőrzés „szoktatás” dolga. A KISZ-szervezet vezetésének (vb) kell ebben kezdeményezőnek és következetesnek lennie. S ha e hármas elvet együttesen minden vezető betartja, munkáját e szerint végzi, lehetetlen, hogy ne emelkedjék a KISZ munkájának színvonala a különböző feladatok végrehajtása, akciók sikere, de a hallgatók hangulata, életstílusa tekintetében is.

3. *A fegyelmezett munka* szükségességét nem kell indokolnunk. Megdöbrentő, hogy hallgatóink zöme őszintén igyekszik munkáját rendben elvégezni, és mégis mennyi akció, feladatvégzés történik pontatlanul, vagy fullad kudarcba. A nagy létszámú szervezet vezetői gépezetének működéséhez az szükséges, hogy a számtalan tényező pontosan találkozzék. Egy későn kitett plakát egész csoportok több hetes munkáját teheti tönkre; egy telefonüzenet átadásának „elfelejtése” tömegek érdekeinek árthat. A sok hanyagság, mulasztás, vezetési stílusbeli előidézője KISZ-vezetőink elnéző, „megbocsátó” magatartása. Nehezen lehet vezetőinket leszoktatni arról az álhumánusról, hogy pontatlan,

felelőtlen beosztottjaikat nem merik felelősségre vonni vagy vonatni a magasabb KISZ-szervvel. Pedig a vezető elnéző viselkedése nyomán láncreakciószerűen terjed a hanyagság: a brigád tagjai a kötelességmulasztást már belekomponálják munkájukba. Vezetőink nem engedhetik meg maguknak ezt a megbocsátó nagylelkűséget — épp a közösség érdekében. A zökkenők megelőzésére vagy ha bekövetkeztek már: áthidalására, tehát a tartalmas ifjúsági élet biztosítására van még egy szervezett erőforrás: a nevelők közreműködése.

V.

A helyes tanári segítség a jó KISZ-munka biztosítója

Általános és középiskoláinkban a felnőtt irányítás és gyermeki öntevékenység kérdése nagyjából tisztázott. Világos, hogy a gyermek-szervezet azonos korú és képzettségű gyermekvezetői saját erejükből nem képesek megszervezni a közösség életét, kidolgozni a távlatok rendszerét: szükség van tehát a felnőtt vezetésre.

A főiskolán azonban nem ilyen egyértelmű a dolog. Magasabb korosztályról van szó, amelynek közössége sok tekintetben ki tudja termelni saját vezetőit, és bizonyos mértékig képes saját életének irányítására. Nem véletlen ezért, hogy nevelőink körében is a vélemények sokasága kering és kerül ellentmondásba egymással: kíváncsok-e a főiskolán a nevelőknek bekapcsolódniuk a KISZ munkájába; kell-e a tanári segítség, s ha igen, milyen mértékű és módszerű legyen az?

A tanári segítség szükségessége már több éve él főiskolánkon. S itt két különböző dologról van szó.

Az egyik értelmű tanári segítségről, amely az oktató munka mellett tud energiát fordítani az órán kívüli nevelésre. Szívesen közreműködik pl. a szakköri munkában, vállal előadást az alapszervezetben. Nem funkciószerűen, de ha szükség van rá, szívesen bekapcsolódik a KISZ-szervezet munkájába.

Mi az, ami legáltalánosabb segítséget jelent a KISZ részére minden nevelőtől?

Nagy megtiszteltetés minden ifjú KISZ-vezető részére, ha tanára tud mozgalmi munkájáról, azt értékeli, érdeklődik iránta. S szinte „szárnyakat kap”, ha azt is tapasztalja, hogy tanára a fontos nevelési kérdésekben őt is meghallgatja, komolyan veszi véleményét.

Az ifjúsági vezetők aktivizálása, bekapcsolása az intézményi nevelőmunkába, a pedagógus meggondolt és alapos pedagógiai műveltségére vall: a nevelő pedagógiai terveit, elgondolásait összeveti neveltjei problémáival, döntésénél azt is figyelembe veszi, ugyanakkor (ugyanazzal a „mozdulattal”) tervének végrehajtásához a tanítványt is mozgósítja. Az egyik alapszervezetben egy időben hanyagság ütötte fel a fejét: szemináriumi foglalkozásokon sorozatosan, készületlenül jelent

meg a csoport. Természetesen, órán is szóvá tette ezt az oktató, de utána az alapszervi vezetőség néhány tagját magához hívatta. *Tanácsot kért tőlük*, nem tettetett, mesterkélt hangon, hanem őszintén. Ez a szituáció annyira meglepte a hallgatókat (felháborodást, kioktatást vártak), hogy megtalálták az alapszervezet aktivizálásának módját. Ismerjék tehát a tanszékek, az oktatók szakcsoportjuk KISZ-vezetőit, időnkénti meghallgatásukkal, mintegy kartársként emeljék magukhoz, s komoly vitapartnerként folytassanak beszélgetést a szak, az alapszervezet problémáiról. Segítsenek véleményükkel az ifjúsági vezetők egészséges tekintélyének megtartásában, észrevételeikkel olykor dicsérrettel, bírálással segítsék vezetői munkájuk tökéletesítését.

Jelenleg azonban a tanári segítségnek másik fajtájáról beszélünk bővebben. Állandó jellegű közreműködésről, az alapszervezetek problémáinak ismeretéről, figyelemmel kíséréséről van szó, amely rendszeresen, funkciószerűen végez meghatározott stílusú vezetői munkát.*

Az alábbi néhány indok a tanári segítség szükségessége mellett szól:

- a) Az első évfolyamon teljesen új közösségbe érkeznek a hallgatók. A közösségi élettel kapcsolatban vannak tapasztalataik. Ezek a tapasztalatok azonban nem egységesek, nem egyértelműen segítik itt a konkrét közösség kialakulását. Szükséges, hogy legyen egy tapasztalt vezető, aki tudja irányítani az így létrejött szakok, alapszervezetek életét.
- b) Hallgatóink mozgalmi munkáival kapcsolatos, magukkal hozott vezetői tapasztalata inkább ösztönös, mint tudatos. Az a tapasztalat még nem képes a szervezet életét átfogóan, „felülnézetben” látni. Az első évfolyamon érezhető ez a tapasztalathiány, mert ehhez járul még a tájékozatlanság is. Még nem ismerik a viszonyokat, embereket, sem tervezni, sem szervezni nem tudnak megfelelően. Munkájuk megindításához szükség van olyan idősebb vezetőre, aki tud ebben segíteni.
- c) A nagy létszámú vezetői apparátus működési precizitásának biztosításához is kell a felnőttek segítsége. Sokszor a nevelői tekintély óvatos, finom, de meggondolt és határozott alkalmazása több eredménnyel jár, mint egy-egy vezetői csoport több napos munkája. (Természetesen, fordított helyzet is van.)
- d) A nevelőképző intézményben a mindennapi KISZ-élet lehető jó megszervezésén túl az is cél, hogy a hallgatókban mindez a mozgalmi élet mintájaként is tudatosodjék. Maga a tanári közreműködés, annak stílusa, módja eleven szemléltetés kell legyen: íme, nevelői pályádon is ez a természetes nevelői stílus. Így van lehetőség az alkalmyszerű ötletadásra (vezetőknek, akciók vég-

* Többfajta elképzelés született, és valamennyi főiskola próbálkozik megoldásával. Csak érdekességként: mindhárom régebbi főiskola — szegedi, pécsi, egri — magának vallja a kezdeményezést. Dönteni ebben nehezen tudnánk, s nem is lényeges kérdés, illetve: mindegyiknek becsületére válik a nevelőmunka tökéletesítésére való törekvés. Tény azonban, hogy az irodalomban az egri főiskoláról ered egy írás SZÜCS LÁSZLÓ tollából, amely bemutatja a főiskolán kialakult tanári segítés módját, tartalmát. (L. i. m.)

rehajtóinak, a közösségnek stb.) a kisebb közösségekben *legalább egy* bázis biztosítva van, akihez vitás vagy nehéz esetekben segítségért, tanácsért lehet fordulni.

A KISZ-munkában való tanári közreműködésnek jelenleg több formáját találjuk. Például a Pécsi Tanárképző Főiskolán a *tanári KISZ-szervezet keretében*, KISZ-feladatként végzik munkájukat az oktatók a hallgatók közt, a Nyíregyházi Felsőfokú Tanítóképző Intézetben „*patronáló*” összekötő formában. Az Egri Tanárképző Főiskolán *KISZ Segítő Tanári Kabinet* (KSTK) elnevezéssel működik a KISZ állandó segítő tanárainak szervezete. Bármilyen szervezési formában valósuljon meg: tanári alapszervezet, KISZ Segítő Tanári Kabinet stb. — csupán az lehet a célja, tevékenysége, hogy segítséget nyújtson a KISZ programjának végrehajtásában. Ne törekedjék sem a mozgalom vezetésének, irányításának átvételére, sem valami külön KISZ-en kívüli program végrehajtására, mert abban a pillanatban „idegen testté”, fölöslegessé válik, eltér eredeti rendeltetésétől: ti. a segítségadástól. A KISZ programjának megtervezésében vegyen részt, adjon ötleteket, s annak megvalósításához bocsássa a mozgalom rendelkezésére saját eszközeit: a magasabb tudást, nevelési és társadalmi tapasztalatait, a helyes értelemben vett és alkalmazott tanári tekintélyét.

A segítő tanárokat az intézmény szempontjából az illető szakcsoport felelőseinek tekintjük. Az alapszervi vezetőségek „állandó meghívott” tagjai, s a hallgatók tréfás megfogalmazása szerint az alapszervi titkárral közösen a „kétszemélyi vezetést” valósítják meg. Nem lenne helyes az általános és középiskolai mintájú osztályfőnöki rendszer, de a szak-, alapszervezeti közösségek kialakításának irányítása és figyelemmel kísérése elsősorban a segítő tanár feladata. A közösségek kialakítása itt is az általános törvény szerint folyik: csak a tanár képes irányítani az elsőéves alapszervezetben a csoport neveltségi szintjének felmérését, a rövid és hosszú távlatok kitűzését, a közösség vezetőinek munkába állítását, a munka megtervezését, megindítását. „Művészetét” éppen az jelenti, hogy mindezt nem osztályfőnök, vagy „parancsnok” módján végzi, hanem a kollektíva idősebb és tapasztaltabb tagjaként. Kezdeti vezető szerepe, „egyszemélyi vezetése” egyre inkább tanácsadó jellegűvé válik. Amilyen mértékben erősödik a közösség vezető apparátusa — alapszervi vezetőség —, olyan mértékben, fokozatosan vonul vissza vezető szerepéből a tanár, s csak tanácsaival, véleményével segíti

* Kísérleti tapasztalatként áll itt néhány szempont, amely alapján a segítő tanár munkája lemérhető:

- a) Tájékozott az alapszervezet életében. Ismeri az alapszervezet terveit, akcióit, eredményeit, hibáit, vitás kérdéseket, „divatos” elméleteket. Ismeri hallgatóit, tud véleményt mondani róluk.
- b) Az első év végére jó közösséget alakít az alapszervezetben: abban megtalálhatók és kimutathatók a közösség alapelemei: cél, szervezethez, a célok eléréséért végzett munka. Jellemző hangneme, szokások stb.
- c) A közösséggel és vezetőségével a viszonya rendezett: részt vállal a vezetőség gondjaiból, segít azok megoldásában. Az alapszervezet tagjai tudnak hozzá bizalommal fordulni ügyes-bajos dolgaikban, igyekszik segíteni ezeken.
- d) A felsőbb évfolyamokon tovább tartja, vagy ha szükséges, emeli a közösség színvonalát. Ebben legfőbb mércének tartjuk azt, hogy az alapszervezet programját milyen mértékben és milyen értékűen teljesítették.

a továbbiakban a vezetőség munkáját. Csak akkor veszi elő ismét alkalmanként vezetőszeropét, ha a vezetőség irányító munkáját ezzel segítheti.

A jegyzetben közölt szempontok nem elsősorban a KISZ, hanem a nevelőtestület részéről állanak fenn a segítő tanárok felé. Munkájuk szervezeti keretben folyik. Valahogyan értékelni kell, különben értéktelenné, céltalanná és irányíthatatlanná válik. Mindez azt sem jelenti, hogy a KISZ-vezetőknek ebben nincs szerepük, vagy az csak mellékes. Feléjük ugyanúgy állítunk követelményeket, méghozzá ugyanezeket. Így az eredményt hallgatók és nevelők együttes eredményeként tekintjük. Természetesen ezek csak irányítási technikai problémák. A lényeg az, hogy minden rendelkezésre álló erőt: a hallgatók fiatalos lendületét, a nevelők hozzáértését és jóindulatát a főiskolás ifjúság kommunista pedagógussá nevelése érdekében csatasorba állítsunk. „Sokan a KISZ »államosításától«, »kincstárosításától« tartanak, amikor hallják ezeket a célkitűzéseket. Ennek a veszélye fennáll, de nem a feladatokból ered. A Kommunista Ifjúsági Szövetség elvileg nem tűzhet más feladatokat maga elé, mint a szocialista iskola. Ezzel nem számolni nagy felelőtlenséget jelentene. De sok függ a módszerektől, a KISZ-szervezetek munkastílusától, a KISZ és a pedagógusok együttműködésének mód-szereitől.

A megfelelő módszerek kialakítása és alkalmazása a szubjektív tényezőktől, a diák KISZ-vezetők rátermettségétől, a *pedagógusok felkészültségétől függ.*” (Kiemelés tőlem: K. Gy.) (BERECZ JÁNOS: i. m. 109. oldal.)

A tanári közreműködés problematikájának további elemzése eltérítene eredeti célunktól. A KISZ-szervezet szempontjából itt csupán annak igazolása fontos, hogy a fiatalok a felsőoktatási intézményekben sem maradhatnak magukra, ott is szükség van a megfelelő mértékű és módszerű tanári beavatkozásra. Különösen a nevelőképző intézményekben kívánatos ez, a már említett indokok alapján.

*
**

Néhány sajátosság nyert említést, amelyek a tanárképző intézményben folyó KISZ-munka jellemzői. Összefoglalásként azt mondhatnók, hogy *a nevelőképző intézményben a KISZ-munka minden ága, minden területe, a mozgalom minden akciója, stílusa, módszere, szervezeti formája mintául szolgál a leendő nevelők számára. Azonkívül, hogy a diákélet szép és tartalmas megszervezését biztosítja, egyben mozgalmi vezetőképzést is nyújt, tapasztalatot is ad a hallgatók számára. Minden tevékenysége tehát külön átgondolt komponálást igényel, mint az intézmény valamennyi nevelési akciója. Ehhez pedig minden nevelő és KISZ-vezető szívére, lelkére, tudására, a nevelési lehetőségek fanatikus keresésére és gyümölcsöztetésére van szükség.*

Az intézményben folyó KISZ-munka többi összefüggésének meg-

keresése, az itt alkalmazható nevelési módszerek részletes kidolgozása folyik. Összegezésük jelentős előrelépés lesz a szocialista nevelőképzés terén.

IDÉZETT IRODALOM

- A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség VI. Kongresszusa 1964. december 11—13. (Ifj. Lapkiadó V. Bp.)
- BARTÓK MIKLÓS: Egyetemi KISZ-szervezeteink feladatairól. (Felsőoktatási Szemle, 1954. 12.)
- BERECZ JÁNOS: A KISZ Központi Bizottságának irányelvei és a pedagógusok. (Köznevelés, 1962. 4.)
- BERECZ JÁNOS—NÁDOR GYÖRGY: Az ifjúsági mozgalom nevelőmunkája. (Tankönyvkiadó, Bp. 1961.)
- B. PAPP JÁNOS: A közösség kialakulása a Nyíregyházi Tanítóképző Intézetben. (Felsőoktatási Szemle, 1963. 1.)
- LAKI PÁL: Hogyan szerveztük a KISZ-munkát iskolánkban? (Köznevelés, 1962. 15—16.)
- Dr. RADNAI BÉLA: Az egyetemi hallgatók életkori sajátosságai. (Felsőoktatási Szemle, 1963. 10.)

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. A KISZ K. B. határozata a felsőoktatási intézmények KISZ-szervezeteinek feladataira, az oktatási reform és az új egyetemi felvételi rendszer segítése érdekében. (K/10. 1963. ápr. 19.)
2. A KISZ K. B. Intéző Bizottságának határozata a KISZ pedagógusképzés felett vállalt védnöksége továbbfejlesztéséről. (Bp. 1963. nov. 28. (K/10.))
3. A KOMMUNISTA NEVELÉS ALAPJAI (A szocialista pedagógia könyvtára. Ford.: Faragó László és Illés Lajosné.) (Tankönyvkiadó, Bp. 1964.)
4. A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség VI. Kongresszusa 1964. december 11—13. (Ifjúsági Lapkiadó V. Bp.)
5. Dr. ANTAL BOZA JÓZSEF: Az oktatók és a KISZ-szervezet szerepe a hallgatók nevelésében. (Felsőoktatási Szemle, 1965. 1. sz.)
6. Az egyetemi, főiskolai ifjúság helyzete és a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség feladatai. (Határozatok, dokumentumok. Ifjúsági Lapkiadó V.)
7. AGOSTON GYÖRGY: Az egyetem nevelő feladatai. (Felsőoktatási Szemle, 1954. 4.)
8. Dr. BAJKÓ MÁTYÁS: Tanárképzés a Bolgár Népköztársaságban. (Felsőoktatási Szemle, 1964. 9. sz.)
9. Dr. BAJKÓ MÁTYÁS: Tanárképzésünk néhány problémája. (Felsőoktatási Szemle, 1961. 12.)
10. BAKOS JÓZSEF: Az Egri Pedagógiai Főiskolán folyó kulturális nevelőmunka. (Felsőoktatási Szemle, 1954. 12.)
11. BARTÓK MIKLÓS: Egyetemi KISZ-szervezeteink feladatairól. (Felsőoktatási Szemle, 1960. 1. sz.)
12. BÁRSONY JENŐ: A KISZ középiskolai szervezetének sajátosságai. (Pedagógiai Szemle, 1960. 11.)
13. BENCZE GYULA: A képzőművészeti főiskolák feladatai a pártkongresszus határozatai után. (Felsőoktatási Szemle, 1960. 1. sz.)
14. BERECZ JÁNOS: A KISZ Központi Bizottságának középiskolai irányelvei és a pedagógusok. (Köznevelés, 1962. 4. sz.)
15. BERECZ JÁNOS—NÁDOR GYÖRGY: Az ifjúsági mozgalom nevelőmunkája. (Tankönyvkiadó, Bp. 1961.)
16. Dr. BERENCZ JÁNOS: Tanárképzés és nevelői gondolkodás. (Felsőoktatási Szemle, 1959. 1. sz.)

17. B. PAPP JÁNOS: A közösség kialakulása a nyíregyházi Tanítóképző Intézetben. (Felsőoktatási Szemle, 1963. 1. sz.)
18. DASNIC, I. SZ.—GELFER, I. U.: A világnézet kialakítása az általános tudományos tanszékek feladata is. (Vesztnyik Vűszsej Skolü, 1962. 9. sz.)
19. N. J. DRJAHLOV: Sztugyent prihogyit v kolljektyiv. (Vesztnyik Vűszsej Skolü, 1964. 1. sz.)
20. Dr. GERHARD ROGER: A közösségi nevelés lehetőségei, folyamata és módszerei a rostocki egyetemen. (Felsőoktatási Szemle, 1964. 1. sz.)
21. GOMBÁR CSABA: A KISZ irányító szerepe a tudományos diákkörök munkájában. (Felsőoktatási Szemle, 1964. 3. sz.)
22. Dr. GUTTER JÓZSEF: Egy felmérés tanulságai. (Felsőoktatási Szemle, 1964. 9. sz.)
23. Oberstudienrat Prof. Dr. GÜNTER WILMS: Die neuen Aufgaben in der Lehrerbildung. (Pädagogik, 19. Jahrgang 1964. 5.)
24. Oberstudienrat Dr. HEINZ LINDNER: 15 Jahre Deutsches Pädagogisches Zentralinstitut. (Pädagogik, 19. Jahrgang, 1964. 9.)
25. HORN MIKLÓS: Iskolánk KISZ-fóruma. (Köznevelés, 1964. 8.)
26. Dr. IHRE BUGGEL—HANS PETER FLAUME: Die Lehrerstudenten als Mitgestalter ihrer Ausbildung. (Pädagogik, 19. Jahrgang, 1964. 9.)
27. Javaslat a felsőfokú intézményekben egységes KISZ-oktatás bevezetésére. (KISZ K. B. 1965. jan. 20. Kézirat. K/11/10.)
28. KAPPÉTER JENŐ: Gondolatok a nevelőképzés és az erkölcsan-oktatás problémáiról. (Pedagógiai Szemle, 1957. 3. sz.)
29. KIRÁLY GYULA: Az Egri Tanárképző Főiskola KISZ-szervezetének közreműködése az 1963. évi felvételi vizsgákon. (Felsőoktatási Szemle, 1964. 6.)
30. KIRÁLY GYULA: Pedagógusképzésünk új színtöltje. (Az Egri Tanárképző Főiskola Füzetei. 317. sz. Klny. 1964. Eger.)
31. N. G. KUSKOV: Ocserki po isztorii i tyeorii vizszeva pedagogicseszkava obrazovanyija. (Leningrád, 1955.)
32. LAKI PÁL: KISZ-szervezetek irányításának néhány kérdése. (Köznevelés, 1962. 2.)
33. LAKI PÁL: Hogyan kapcsolódott be tantestületünk a KISZ-munkába? (Köznevelés, 1961. 23.)
34. LAKI PÁL: Hogyan szerveztük a KISZ-munkát iskolánkban? (Köznevelés, 1962. 15—16.)
35. LAKI PÁL: Meditálás a mai ifjúságról. (Köznevelés, 1962. 11.)
36. Dr. PETRIKÁS ÁRPÁD: Az önértékelés helye és szerepe a személyiségformálás folyamatában. (Klny. az Acta Pedagogica Debrecina Tom, X/II. 1964. Tankönyvkiadó, Budapest, 20. sz.)
37. Dr. RADNAI BÉLA: Az egyetemi hallgatók életkori sajátosságai. (Felsőoktatási Szemle, 1963. 10.)
38. RADOS KORNÉL: Az SZKP XXI. kongresszusának eredményei különös tekintettel a felsőoktatási célkitűzésekre. (Felsőoktatási Szemle, 1952. 2.)
39. SÁRKÓZI ANDORNÉ: A tanulás és a KISZ. (Köznevelés, 1962. 11.)
40. SZABÓ TIBOR: A nevelőképzés problémáiról. (Pedagógiai Szemle, 1957. 3.)
41. SZÜCS LÁSZLÓ: Az Egri Tanárképző Főiskola KISZ Segítő Tanári Kabinetjének munkájáról. (Felsőoktatási Szemle, 1963. 4.)
42. VASTAGH ZOLTÁN: Fiatal oktatók a tanárjelöltek csillebérci táborában. (Felsőoktatási Szemle, 1963. 11.)